

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ ЗВ'ЯЗКУ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ЗВ'ЯЗКУ ім. О.С. ПОПОВА

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ЗВ'ЯЗКУ

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗВ'ЯЗКУ

Навчально-методичний посібник

Затверджено

Радою факультету

Протокол №6

від 30. 03. 2001 р.

ОДЕСА – 2001

УДК 338.27**План НМВ 2001 р.****Орлов В.М., Спільна Н.П., Захарченко Л.А., Чіхрай В.В.**

Фінансовий аналіз на підприємствах зв'язку: Навч.-метод. посіб. - О.: ОНАЗ, 2001. - 60 с.

Мета навчально-методичного посібника – сформувати у студентів і фахівців-економістів комплексний підхід до оцінки фінансово-господарської діяльності підприємств зв'язку. В основу логіки викладання матеріалу покладено новий підхід з урахуванням національних стандартів бухгалтерського обліку.

Для студентів економічного факультету, викладачів, аспірантів.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

економіки зв'язку і

рекомендовано до друку.

Протокол № 6

від 7.03.2001 р.

ISBN 966-7598-24-1

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Основи фінансового аналізу на підприємствах зв'язку	5
1.1. Фінансовий аналіз: поняття, значення, завдання	5
1.2. Методи і моделі фінансового аналізу	6
2. Джерела інформації для проведення аналізу фінансового стану підприємства зв'язку	9
2.1. Інформаційна база фінансового аналізу	9
2.2. Характеристика балансу та звіту про фінансові результати як основних джерел для оцінки фінансового стану підприємства	14
3. Оцінка фінансового стану підприємств зв'язку	25
3.1. Оцінка стану майна підприємства	25
3.2. Оцінка ліквідності підприємства	26
3.3. Оцінка ділової активності підприємства	30
3.4. Оцінка фінансової стійкості підприємства	32
3.5. Оцінка довгострокової платоспроможності підприємства	35
3.6. Аналіз прибутку підприємства	37
3.7. Оцінка ефективності діяльності підприємства	41
Література	43
Додатки	44

ВСТУП

Щоб забезпечити виживання підприємства зв'язку в сучасних умовах, управлінському персоналу потрібно передусім уміти реально оцінювати фінансовий стан як усього підприємства, так і його структурних підрозділів. Для цього потрібно:

- володіти методикою оцінки фінансового стану;
- мати відповідне інформаційне забезпечення;
- мати кваліфікований персонал, здатний реалізовувати дану методику на практиці.

Оцінка фінансового стану може бути виконана з різною мірою деталізації в залежності від мети аналізу, наявної інформації, програмного, технічного і кадрового забезпечення. Найбільш доцільним є виділення процедур експрес-аналізу і поглибленого аналізу фінансового стану.

У поданому навчально-методичному посібнику пропонується методика аналізу фінансової звітності підприємства з урахуванням національних стандартів бухгалтерського обліку, наведені теоретичні основи фінансового аналізу, а також запропоновані практичні задачі для перевірки даного навчального матеріалу.

1. Основи фінансового аналізу на підприємствах зв'язку

1.1 Фінансовий аналіз: поняття, значення, завдання

В умовах ринкових відносин є виключно великою роль аналізу фінансового стану підприємств зв'язку. Це пов'язано з тим, що підприємства набувають самостійності і несуть повну відповідальність за результатами своєї виробничо-господарської діяльності перед робітниками, банком та кредиторами.

Слово “**аналіз**” означає розгляд, вивчення, наукове дослідження будь-чого шляхом роздроблення, розкладання цілого на його складові. Таке роздроблення дає можливість з'ясувати внутрішню суть і природу процесів та явищ, їх залежність від різноманітних факторів, оскільки без такого роздроблення (реального або уявного) глибоке вивчення більшості предметів і явищ, що відбуваються у природі та суспільстві, неможливе. Аналіз по суті являє собою неодмінний атрибут діяльності людини у будь-якій сфері буття.

Аналіз і вивчення діяльності підприємств зв'язку – суб'єктів ринкових відносин – потребує системного підходу. Кожне з них функціонує, з іншого боку, в умовах дії ринкових механізмів, що постійно змінюються під впливом макроекономічних процесів у народногосподарському комплексі країни (і на світовому ринку), з другого боку, – в умовах конкретних особливостей і специфічних задач конкретного підприємства в галузі зв'язку.

Потрібно розрізняти поняття “фінансовий аналіз” і “аналіз фінансового стану”.

Фінансовий аналіз – це більш широке поняття, тому що він включає поряд з аналізом фінансового стану ще й аналіз утворення і розподілу прибутку, собівартості продукції, реалізації й інші питання. Аналіз **фінансового стану** – це частина фінансового аналізу. Фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної і інших видів діяльності підприємства, цілеспрямованістю і ефективністю їх розміщення та використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю і фінансовою стійкістю.

Під **фінансово-господарською діяльністю** у ринковій економіці розуміють діяльність, спрямовану на раціональне використання наявних власних і залучених фінансових ресурсів з максимальним ефектом (який виражається рівнем прибутковості, рентабельності), на управління всіма господарськими процесами у руслі такого напрямку.

Фінансовий стан підприємства зв'язку – це сукупність показників, що відбивають його спроможність погасити свої боргові зобов'язання. Фінансовий стан є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства.

Основними **завданнями** аналізу фінансового стану підприємства зв'язку є:

- оцінка динаміки складу і структури активів, їх стану і руху;
- оцінка динаміки складу і структури джерел власного і позиченого капіталу, їх стану і руху;
- аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості підприємства і оцінка зміни її рівня;
- аналіз платоспроможності підприємства і ліквідності активів його балансу.

1.2 Методи і моделі фінансового аналізу

Існують різноманітні види класифікації методів фінансового аналізу. **Перший рівень** класифікації виділяє неформалізовані і формалізовані методи аналізу. Перші основані на описанні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на строгих аналітичних залежностях. До них відносяться методи: експертних оцінок, сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняння, побудови систем показників, побудови системи аналітичних таблиць і ін. Застосування цих методів характеризується визначенням суб'єктивізму, оскільки велике значення мають інтуїція, досвід і знання аналітика.

До **другої групи** відносяться методи, в основі яких лежать достатньо строгі формалізовані аналітичні залежності. Відомо десятки таких методів. Назвемо деякі з них.

Класичні методи аналізу господарської діяльності і фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, виділення ізольованого впливу факторів, відсотки, диференційний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування.

Традиційні методи економічної статистики: середніх і відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки.

Математико-статистичні методи вивчення зв'язків: кореляційний аналіз, регресивний аналіз, дисперсійний аналіз, метод головних компонент, коваріаційний аналіз, метод об'єкто-періодів, кластерний аналіз тощо.

Економетричні методи: матричні методи, гармонічний аналіз, спектральний аналіз, методи теорії виробничих функцій, методи теорії міжгалузевого балансу.

Методи економічної кібернетики й оптимального програмування: методи системного аналізу, методи машинної імітації, лінійне програмування, нелінійне програмування, динамічне програмування, випукле програмування тощо

Методи дослідження операцій і теорії прийняття рішень: методи теорії графів, метод дерев, методи байєсовського аналізу, теорія ігор, теорія масового обслуговування, методи мережного планування й управління.

Фінансовий аналіз проводиться за допомогою різного роду моделей, які дозволяють структурувати й ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Можна виділити три основних типи моделей: описові, предикативні і нормативні.

Дескриптивні моделі є основними для оцінки фінансового стану підприємства. До них відносяться: побудова системи звітних балансів, представлення фінансової звітності в різноманітних аналітичних ракурсах, вертикальний і горизонтальний аналіз звітності, система аналітичних коефіцієнтів, аналітичні записки до звітності. Всі ці моделі ґрунтуються на використанні інформації бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі – це моделі прогностного характеру. Вони використовуються для прогнозу доходів підприємства і його майбутнього фінансового стану. Найбільш використовуваними з них є: розрахунок точки критичного обсягу продажу, побудова прогнозних фінансових звітів, моделі динамічного аналізу (детерміновані факторні моделі і регресивні моделі), моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі. Моделі цього типу дозволяють порівнювати фактичні результати діяльності підприємств з очікуваними. Ці моделі використовуються в основному у внутрішньому фінансовому аналізі. Їх зміст зводиться до встановлення нормативів по кожній статті витрат і до аналізу відхилення фактичних даних від цих нормативів. Аналіз більшою мірою базується на застосуванні жорстко детермінованих факторних моделей.

Класифікація **видів** фінансового аналізу показана на рис.1.

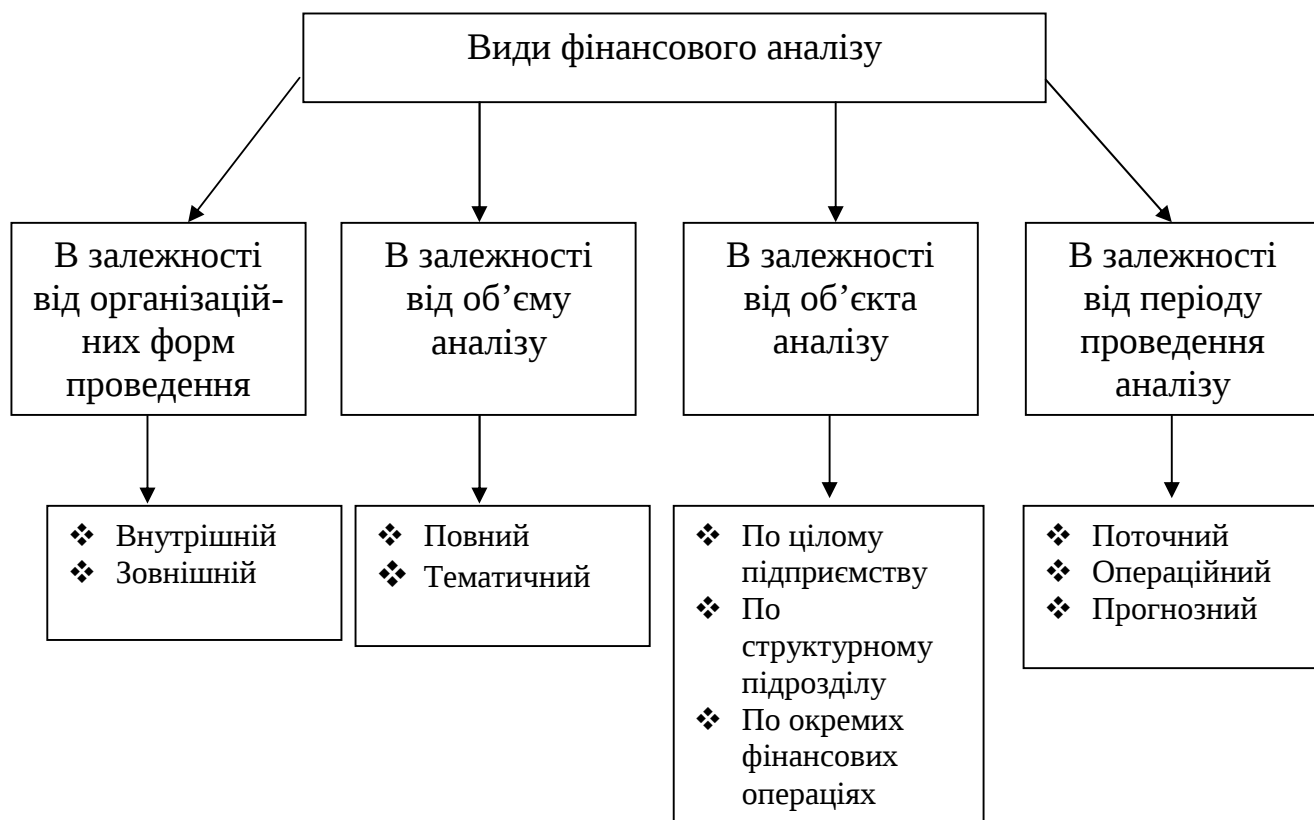

Рисунок 1 - Схема класифікації фінансового аналізу

Зовнішній фінансовий аналіз призначений для так званих зовнішніх споживачів (контролюючі органи, органи управління, податкові органи, банки, фондові та товарні біржі, інші ділові партнери підприємства – кредитори та потенційні інвестори). Зовнішній аналіз з огляду на це має досить загальні об'єкти дослідження, а саме: динаміка прибутку і рентабельності, ліквідність, платоспроможність, динаміка зміни структури капіталу за джерелами його формування тощо. Зовнішній фінансовий аналіз орієнтований на публічну, зовнішню офіційну бухгалтерську та статистичну звітність.

Внутрішній (управлінський) аналіз – глибший і більш комплексний, оскільки він ґрунтується не тільки на даних публічної звітності, але й на використанні усіх доступних джерел облікової та позаоблікової інформації, включаючи первісні документи, а також матеріали нерегламентованого, так званого управлінського обліку. Такий аналіз призначений головним чином для використання керівництвом підприємства при прийнятті рішень з управління його фінансовими ресурсами. З метою збереження комерційної таємниці результати внутрішнього аналізу захищаються від проникнення у розпорядження сторонніх, зовнішніх споживачів інформації.

2. Джерела інформації для проведення аналізу фінансового стану підприємства зв'язку

2.1. Інформаційна база фінансового аналізу

Фінансовий аналіз є завершальним етапом бухгалтерського обліку і використовує інформаційну базу бухгалтерського обліку та звітності, і в залежності від потреби користувачів, надає широкий спектр аналітичних даних, необхідних для визначення платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності та конкурентоспроможності підприємства у галузі зв'язку. **Мета** аналізу не тільки в тому, щоб встановити й оцінити фінансовий стан підприємства, але і в тому, щоб постійно проводити роботу, спрямовану на його поліпшення. Аналіз фінансового стану показує, за якими конкретно напрямками треба вести цю роботу, дає можливість виявити найбільш важливі аспекти та найбільш слабкі позиції у фінансовому стані на даному підприємстві.

Для проведення аналізу фінансового стану підприємства зв'язку потрібно розглядати всі види бухгалтерської (фінансової) звітності.

У зв'язку з переходом України до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з 2000 року в Україні вводяться нові форми фінансової звітності, а також зростає значення фінансової звітності як інформаційної бази оцінки господарської діяльності.

Підвищений інтерес громадськості до фінансової звітності обумовлюється тим, що ринкові відносини передбачають відповідний економічний простір, у якому бере участь велика кількість юридичних і фізичних осіб. Отже, фінансова звітність здійснює інформаційний зв'язок між юридичними і фізичними особами, дозволяє їм шляхом аналізу фінансової стійкості і платоспроможності виявити підприємства, які цікавлять їх для укладання договорів, інвестиції коштів та прийняття управлінських рішень.

Фінансова звітність характеризує фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів за звітний період.

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначені Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 червня 1999 року №991-XIV. Цей закон визначає:

- загальні положення бухгалтерського обліку;
- державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- організацію та ведення бухгалтерського обліку.

Відповідно до закону всі юридичні особи незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку і на його даних ґрунтуються фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник.

Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та

неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів. Користувачів фінансової звітності можна умовно поділити на групи в залежності від їх аналітичних потреб.

Власників підприємства, керівників та менеджерів перш за все цікавить ефективність діяльності підприємства й ефективність використання власного капіталу. Підприємство має багато цілей, але його успішна діяльність потребує від керівництва зосередженості на таких напрямках, як досягнення рентабельності — здатності підприємства отримувати прибуток і ліквідності, тобто наявності достатніх платіжних засобів для сплати боргів за зобов'язаннями в певні строки.

Кредиторів підприємства цікавить фінансова стійкість та можливість сплачувати їм відсотки і погашати заборгованість.

Покупці продукції підприємства аналізуючи фінансову звітність можуть зробити висновки про ділову активність підприємства та перспективи співпраці з ним у майбутньому.

Персонал підприємства за даними звітності оцінює стабільність діяльності підприємства, перспективи його розвитку.

Статистичні органи використовують показники фінансових звітів для узагальнення їх і подальшого аналізу.

Фінансова звітність представляє певний інтерес для *регулюючих органів та фінансових посередників*.

Фінансова звітність підприємств (крім бюджетних установ, представництв та іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визначених такими відповідно до чинного законодавства) включає такі форми:

- баланс;
- звіт по фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал;
- примітки.

Суб'єкти малого підприємництва і представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності заповнюють скорочену за показниками фінансову звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Фінансову звітність підписують керівник та бухгалтер підприємства. Звітним періодом для складання звітності є календарний рік Проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку року і містить баланс та звіт про фінансові результати

Порядок ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності регулюється Міністерством фінансів України, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти з питань ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності).

Мета, склад, принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визначення і розкриття її елементів регламентуються положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності".

Принцип бухгалтерського обліку — правило, яким керуються при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх у фінансовій звітності.

Принципи бухгалтерського обліку умовно можуть бути поділені на такі **групи**:

- якісні характеристики облікової інформації, що узагальнюється у фінансовій звітності;
- принципи обліку інформації і підготовки фінансової звітності;
- елементи фінансової звітності.

Основна вимога до облікової інформації – це її корисність для прийняття рішень різними групами користувачів. Щоб інформація була корисною, вона повинна відповідати певним **якісним характеристикам**, поданим на рис.2.

В цілому дотримання усіх вимог до якості облікової інформації повинно дати в результаті повний, правдивий і корисний звіт про діяльність підприємства за звітний період.

Інформація для підготовки фінансової звітності формується з дотриманням **принципів**, поданих на рис.3.

Відокремлення елементів фінансової звітності в окрему групу принципів пов'язано з тим, що це впливає на оцінку користувачем діяльності підприємства і відповідно на прийняття ним певних рішень.

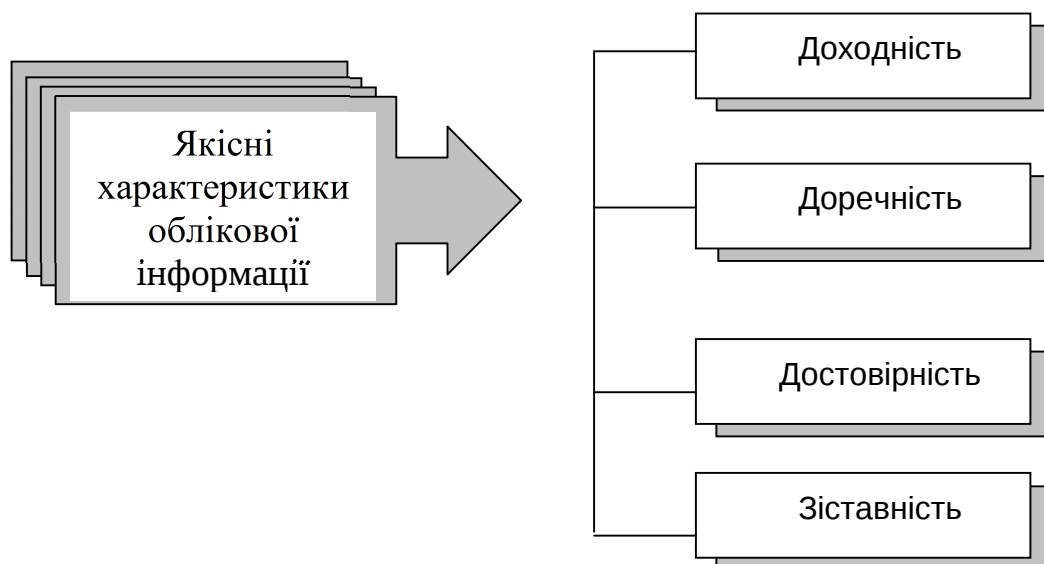

Рисунок 2 – Вимоги до якості облікової інформації

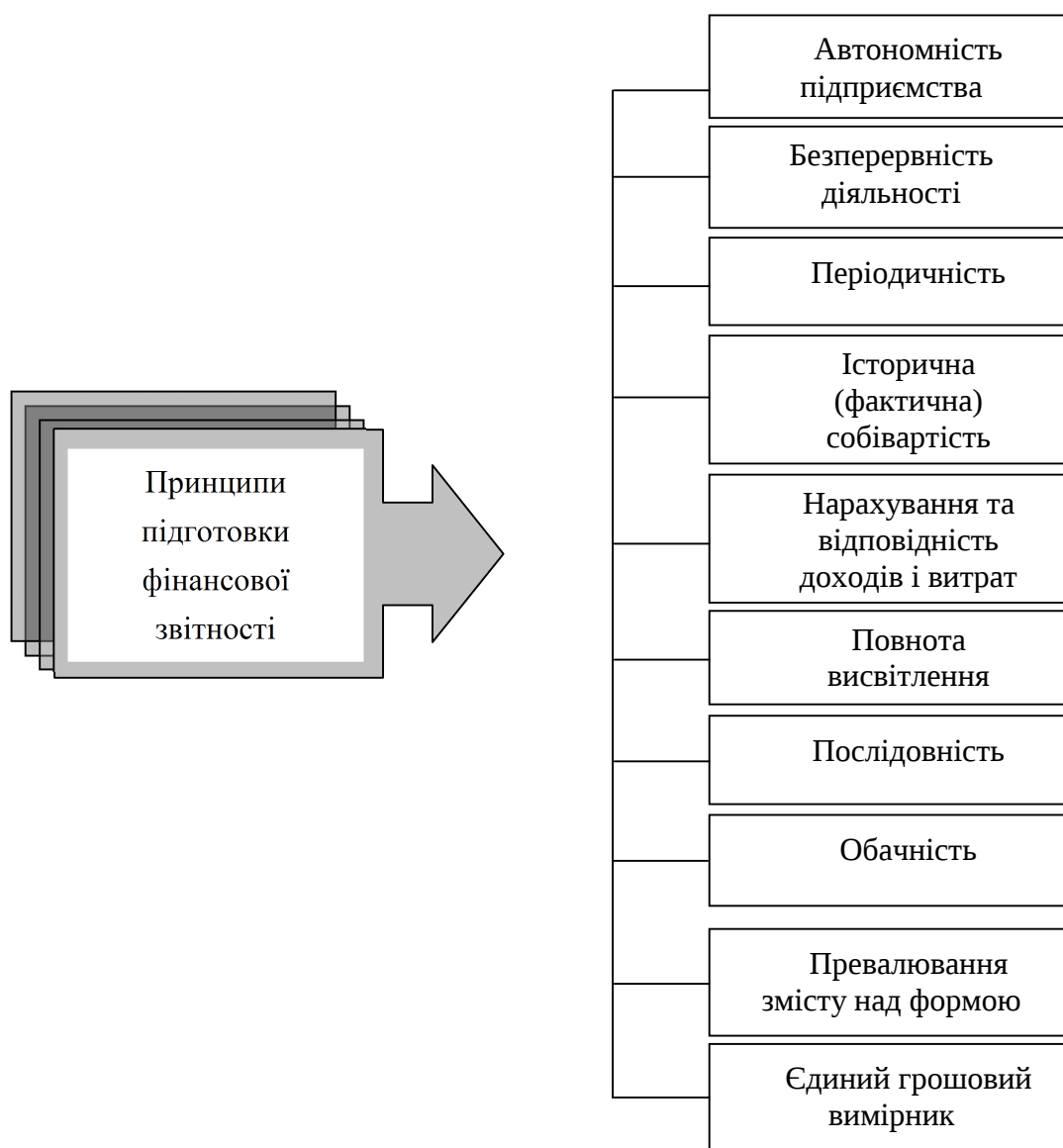

Рисунок 3 – Принципи підготовки фінансової звітності

Такі **елементи** фінансової звітності як активи, капітал, зобов'язання тісно пов'язані з фінансовим станом підприємства, а доходи і витрати — з результатами його діяльності. Всі ці елементи подано на рис.4.

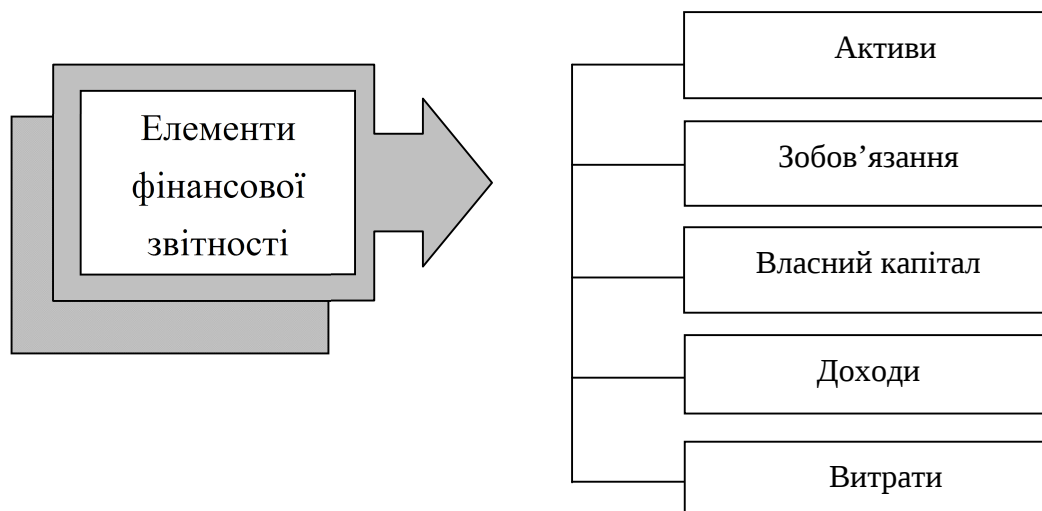

Рисунок 4 - Елементи фінансової звітності

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" розкриває зміст основних елементів фінансової звітності.

Активи — ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому

Зобов'язання — заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Власний капітал — частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Таке визначення власного капіталу обумовлене тим, що у випадку ліквідації підприємства кредитори мають пріоритет перед власниками і їх вимоги будуть задовольнятися першочергово.

Доходи — збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Витрати — зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Елементи фінансової звітності закладені в основу балансового рівняння, яке має такий вигляд:

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал}$$

Вище були наведені визначення таких елементів звітності, як доходи і витрати. Виходячи з цих визначень балансове рівняння може бути представлено у такому вигляді:

$$\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал} + \text{Доходи} - \text{Витрати}$$

Різниця між доходами і витратами являє собою прибуток (збиток), який збільшує (зменшує) власний капітал підприємства.

Таким чином, принципи підготовки фінансової звітності та її елементи є основою ведення облікового процесу і складання звітності.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 передбачено розкриття інформації щодо підприємства; дати звітності та звітного періоду; валюти звітності та одиниці її виміру; відповідності інформації звітного та попереднього періодів; облікової політики та її змін; переоцінки статей фінансової звітності; припинення окремих видів діяльності та іншої інформації, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

У примітках до фінансових звітів слід розкривати:

- облікову політику підприємства (принципи оцінки статей звітності, методи обліку окремих статей);
- інформацію, яка є обов'язковою за відповідними положеннями (стандартами), але не наведена безпосередньо у фінансових звітах;
- інформацію, яка містить додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості та доречності.

2.2 Характеристика балансу та звіту про фінансові результати як основних джерел для оцінки фінансового стану підприємства

За умов переходу до ринкової економіки, коли підприємство саме вибирає собі постачальника і покупця, має право надавати позики іншим підприємствам, вкладати свої кошти в статутні фонди інших підприємств, купувати акції й інші цінні папери інших підприємств, досить значно зростає значення аналізу фінансовою стану.

Разом з цим посилюється значення аналізу фінансового стану власного підприємства, особливо попереднього аналізу, який приводить до складання бухгалтерського балансу.

Аналіз фінансового стану необхідний на підприємстві і для пошуку резервів поліпшення фінансового стану, а також для складання пояснювальної записки до річного звіту, яка в деяких країнах ринкової економіки є обов'язковим елементом публічної звітності.

Аналіз фінансового стану підприємств здійснюється в основному за даними квартальної і річної бухгалтерської звітності і, в першу чергу, даними балансу.

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 "Баланс" визначаються зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються до балансів підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і

бюджетних установ).

Терміни, що використовуються в цьому Положенні (стандарті), мають таке значення:

Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Пов'язані сторони – підприємства, стосунки між якими обумовлюють можливість однієї сторони контролювати іншу або здійснювати суттєвий вплив на прийняття фінансових і оперативних рішень іншою стороною.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Еквіваленти грошових коштів – короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Фінансові інвестиції - активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців здачі балансу.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

У балансі відбиваються активи, зобов'язання та власний капітал підприємства.

Згортання статей активів та зобов'язань є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами).

У балансі підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу.

У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 дається визначення статей балансу:

– актив відбивається в балансі за умови, що оцінка його може бути достовірно визначена й очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з його використанням;

– витрати на придбання та створення активу, які відповідно до пункту 10 цього Положення (стандарту) не можуть бути відбиті в балансі, включаються до складу витрат звітного періоду у звіті про фінансові результати;

– зобов'язання відбивається у балансі, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення;

– власний капітал відбивається в балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які призводять до його зміни.

Також у цьому Положенні дається детальний зміст статей балансу.

У статті "Нематеріальні активи" відбивається вартість об'єктів, які віднесені до складу нематеріальних активів згідно з відповідними положеннями (стандартами). У цій статті наводяться окремо первісна та залишкова вартість нематеріальних активів, а також нарахована в установленому порядку сума зносу. Залишкова вартість визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

У статті "Незавершене будівництво" показується вартість незавершеного будівництва (включаючи устаткування для монтажу), що здійснюється для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва.

У статті "Основні засоби" наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями (стандартами). У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів, окремо первісна (переоцінена) вартість, сума зносу основних засобів та їх залишкова вартість. До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу.

У статті "Довгострокові фінансові інвестиції" відбивають фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. У цій статті виділяються фінансові інвестиції, які згідно з відповідними положеннями (стандартами) обліковуються методом участі в капіталі.

У статті "Довгострокова дебіторська заборгованість" відбивається заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

У статті "Відстрочені податкові активи" відбивається сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах унаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки.

У статті "Інші необоротні активи" наводяться суми необоротних активів, які не можуть бути включені до наведених вище статей розподілу "Необоротні активи".

У статті "Виробничі запаси" показується вартість запасів сировини основних і допоміжних матеріалів палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу.

У статті "Незавершене виробництво" показуються витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги).

У статті "Готова продукція" показуються запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам. Продукція, яка не відповідає наведеним вимогам (крім браку), та роботи, які не прийняті замовником, показуються у складі незавершеного виробництва.

У статті "Товари" показується вартість товарів, які придбані підприємствами для наступного продажу.

У статті "Векселі одержані" показується заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи та надані послуги, яка забезпечена векселями.

У статті "Дебіторська заборгованість за товари роботи послуги" відбивається заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, яка забезпечена векселем), У підсумок балансу включається чиста реалізаційна вартість, яка визначається шляхом вирахувань з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів.

У статті "Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом" показується дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата за податками, зборами та іншими платежами до бюджету.

У статті "Дебіторська заборгованість за виданими авансами" показується сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів.

У статті "Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів" показується сума нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, що підлягають надходженню.

У статті "Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків" показується заборгованість пов'язаних сторін та дебіторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків.

У статті "Інша поточна дебіторська заборгованість" показується заборгованість дебіторів, яка не може бути включена до інших статей дебіторської заборгованості та яка відбивається у складі оборотних активів.

У статті "Поточні фінансові інвестиції" відбиваються фінансові інвестиції на термін, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

У статті "Грошові кошти та їх еквіваленти" відбиваються кошти в касі, на поточних та інших рахунках в банках, які можуть бути використані для поточних операцій, а також еквіваленти грошових коштів. У цій статті окремо наводяться кошти в національній та іноземній валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, слід виключати зі складу оборотних активів та відображати як необоротні активи.

У статті "Інші оборотні активи", відбиваються суми оборотних активів, які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу "Оборотні

активи".

У складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

У статті "Статутний капітал" наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

У статті "Пайовий капітал" наводиться сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, що передбачена установчими документами.

У статті "Додатковий вкладений капітал" акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

У статті "Інший додатковий капітал" відбиваються сума дооцінки необоротних активів вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

У статті "Резервний капітал" наводиться сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

У статті "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" відображається або сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку, Сума непокритого збитку наводиться в дужках та вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

У статті "Неоплачений капітал" відбивається сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. Ця сума знаходиться, в дужках і вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

У статті "Вилучений капітал" господарські товариства відбиваються фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу наводиться в дужках і підлягає вирахуванню при визначенні підсумку власного капіталу.

У складі забезпечень наступних витрат та платежів відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати та платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок, а також залишки коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел.

У статті "Довгострокові кредити банків" показується сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням.

У статті "Інші довгострокові фінансові зобов'язання" наводиться сума довгострокової заборгованості підприємства щодо зобов'язання із залучення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки.

У статті "Відстрочені податкові зобов'язання" показується сума податків на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах унаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки.

У статті "Інші довгострокові зобов'язання" показується сума

довгострокових зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей розділу "Довгострокові зобов'язання".

У статті "Короткострокові кредити банків" відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них позиками.

У статті "Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями" показується сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

У статті "Вексельні дані" показується сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників підрядчиків та інших кредиторів.

У статті "Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги" показується сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями).

У статті "Поточні зобов'язання за одержаними авансами" відображається сума авансів, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції виконання робіт (послуг).

У статті "Поточні зобов'язання із розрахунків з бюджетом" показується заборгованість підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства.

У статті "Поточні зобов'язання з позабюджетних платежів" показується заборгованість за внесками до позабюджетних фондів, передбачених чинним законодавством.

У статті "Поточні зобов'язання зі страхування" відображається сума заборгованості за відрахуваннями до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників.

У статті "Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками" відображається заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і формуванням статутного капіталу.

У статті "Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків" відображається заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість з внутрішньовідомчих розрахунків.

У статті "Інші поточні зобов'язання" відображаються суми зобов'язань, які не можуть бути включеними до інших статей, наведених у розділі "Поточні зобов'язання".

До складу доходів майбутніх періодів включаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів.

Прийняте групування статей активу і пасиву балансу дозволяє здійснити досить глибокий аналіз фінансового стану підприємства, і разом з тим таке групування є зручним для "читання" балансу, під яким розуміють попереднє загальне ознайомлення з підсумками роботи підприємства і його фінансовим станом. При "читанні" балансу виявляють характер зміни підсумків балансу і його окремих розділів і статей, раціональність розташування статей коштів

підприємства, його поточну платіжну здатність та інше.

Читання балансу як правило починають зі з'ясування зміни величини балансу за звітний період часу. Для цього підсумок балансу на початок періоду порівнюють з підсумком балансу на кінець періоду (**горизонтальний аналіз**). Таке порівняння дозволяє визначити загальні напрямки руху балансу, відхилення різних статей бухгалтерської звітності порівняно з попереднім періодом.

Вертикальний аналіз полягає в іншому поданні фінансового звіту – у вигляді відносних показників. Таке подання дозволяє побачити питому вагу кожної статті балансу в його загальному підсумку. Перевагою цього виду аналізу є можливість зіставлення вираженої у відсотках структури показників одного підприємства з іншими незалежно від їх розмірів.

Більш швидкий темп зростання обсягу виробництва реалізації продукції і прибутку в порівнянні з темпом росту суми балансу свідчить про поліпшення використання коштів на даному підприємстві. Зниження темпів росту обсягу (виробництва, реалізації продукції) і прибутку в порівнянні з темпами росту суми балансу вказує на погіршення використання коштів. Для виявлення темпів обсягу виробництва реалізації продукції і прибутку використовують дані підприємства про виробництво продукції, звіт про фінансові результати і баланс.

Поряд з виявленням напрямку зміни всього балансу, необхідно виявити характер зміни окремих статей і розділів балансу.

Позитивної оцінки заслуговує збільшення в активі балансу грошових коштів, цінних паперів, короткотермінових і довготермінових фінансових вкладень і, як правило, основних засобів, капітальних вкладень, нематеріальних активів і виробничих запасів. Як правило, негативної оцінки заслуговує різке зростання дебіторської і кредиторської заборгованості в активі і пасиві балансу.

Необхідно також відзначити, що в умовах ринкової економіки суттєво змінюється оцінка характеру зміни з ряду статей балансу. Наприклад, якщо раніше в усіх випадках позитивно оцінювалось збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку, тоді сьогодні підприємства повинні прагнути більш раціонально використовувати вільні грошові кошти (надаючи позики іншим підприємствам, купуючи короткострокові цінні папери). Підприємства, зорієнтовані на ринкову економіку, як правило здійснюють довгострокові і короткострокові фінансові вкладення, капітальні вкладення, купують патенти, ліцензії й іншу інтелектуальну власність.

Для аналізу фінансового стану підприємств зв'язку також застосовують “Звіт про фінансові результати”. Положенням (стандартом) 3 “Звіт про фінансові результати” визначаються зміст і форма “Звіту про фінансові результати”, а також загальні вимоги до розкриття його статей.

Норми цього Положення (стандарту) стосуються звітів про фінансові результати підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ).

Терміни, що використовуються в цьому Положенні (стандарті), мають таке визначення:

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за

винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Надзвичайна подія – подія або операція, яка чітко відрізняється від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вона повторюватиметься періодично або у кожному наступному звітному періоді.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Асоційоване підприємство – підприємство, в якому інвестору належить блокувальний (більше 25 відсотків) пакет акцій (голосів) і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період.

За умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена, дохід у Звіті про фінансові результати відображається в момент надходження активу або погашення зобов'язання, які призводять до збільшення власного капіталу підприємства (крім зростання капіталу за рахунок внесків учасників).

За умови, що оцінка витрат може бути достовірно визначена, витрати відображаються у “Звіті про фінансові результати” в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства (крім зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Якщо актив забезпечує економічні вигоди протягом кількох звітних періодів, то витрати відображаються у “Звіті про фінансові результати” на основі систематичного та раціонального їх розподілу (наприклад, у вигляді амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди.

Витрати слід негайно відображати у “Звіті про фінансові результати”,

якщо економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати такому стану, за якого вони визнаються активами підприємства.

Згортання доходів і витрат не дозволяється, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стандартами).

Доходи і витрати, які відповідають критеріям, викладеним вище, наводять у Звіті про фінансові результати з метою визначення чистого прибутку або збитку звітного періоду (крім випадків, коли відповідні положення (стандарти) передбачають винятки з цього правила).

У статті "Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" відображається загальний доход (виручка) від реалізації продукції, товарів або послуг, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів та податків з продажу (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

У статті "Податок на додану вартість" відображається сума податку на додану вартість, яка включена до складу доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

У статті "Акцизний збір" підприємства – платники акцизного збору відображають суму, яка врахована у складі доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Підприємства, які сплачують інші збори або податки з обороту, показують їх суму у вільному рядку звіту про фінансові результати.

У статті "Інші вирахування з доходу" відображаються надані знижки, повернення товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо.

У статті "Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)" показується виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси".

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

У статті "Інші операційні доходи" відображаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): доход від операційної оренди активів; доход від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; доход від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій) тощо.

У статті "Адміністративні витрати" відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємств.

У статті "Витрати на збут" відображаються витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції (товарів) – витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів), рекламу, доставку продукції

споживачам тощо.

У статті "Інші операційні витрати" відображаються собівартість реалізованих виробничих запасів; сумнівні (безнадійні) борги та втрати від знецінення запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані екологічні санкції, відрахування для забезпечення наступних операційних витрат, а також усі інші виграти, що виникають в процесі операційної діяльності підприємства (крім витрат, що включаються до собівартості продукції, товарів, робіт, послуг)-

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

У статті "Доход від участі в капіталі" відображається доход, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.

У статті "Інші фінансові доходи" показуються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються методом участі в капіталі).

У статті "Інші доходи" показується доход від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів; доход від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

У статті "Фінансові витрати" показуються витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

У статті "Втрати від участі в капіталі" відображається збиток, спричинений інвестиціями в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких провадиться методом участі в капіталі.

У статті "Інші витрати" відображаються собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від основної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

У статті "Податки на прибуток" показується сума податків на прибуток від звичайної діяльності, визначена згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток".

Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку. Збиток від звичайної діяльності дорівнює збитку від звичайної діяльності до оподаткування та сумі податків на прибуток.

У статтях "Надзвичайні доходи" і "Надзвичайні витрати" відображаються відповідно: невідшкодовані збитки від надзвичайних подій (стихійного лиха,

пожеж, техногенних аварій тощо), включаючи затрати на запобігання виникненню втрат від стихійного лиха та техногенних аварій, які визначені за вирахуванням суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних ситуацій за рахунок інших джерел; прибутки або збитки від інших подій та операцій, які відповідають визначенню надзвичайних подій, наведеному у цьому Положенні (стандарті). Збитки від надзвичайних подій відображаються за вирахуванням суми, на яку зменшується податок на прибуток під звичайної діяльності внаслідок цих збитків. Зміст і вартісну оцінку доходів або витрат від кожної надзвичайної події слід окремо розкривати в примітках до фінансових звітів.

У статті "Податки з надзвичайного прибутку" відображається сума податків, що підлягає сплаті з прибутку від надзвичайних подій.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

У розділі II Звіту про фінансові результати наводяться відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду.

Розділ III "Звіту про фінансові результати" заповнюють акціонерні товариства, прості акції або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, включаючи товариства, які перебувають у процесі випуску таких акцій.

У статті "Середньорічна кількість простих акцій" наводиться середньозважена кількість простих акцій, які перебували в обігу протягом звітного періоду.

У статті "Скоригована середньорічна кількість простих акцій" показується середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на кількість простих акцій, що можуть бути випущені в обіг згідно з укладеними угодами (опціон, ф'ючерсний контракт тощо).

У статті "Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію" наводиться показник, який розраховується шляхом ділення суми чистого прибутку або збитку, який належить власникам простих акцій, на середньорічну кількість простих акцій.

У статті "Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію" відображається показник, який розраховується діленням скоригованої суми чистого прибутку, який належить власникам простих акцій, на скориговану середньорічну кількість простих акцій.

Розрахунок середньорічної кількості акцій, чистого прибутку, який належить власникам простих акцій, та їх коригування здійснюються згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 24 "Прибуток на акцію".

У статті "Дивіденди на одну просту акцію" відображається показник, який розраховується шляхом ділення суми оголошених дивідендів на кількість простих акцій, за якими сплачуються дивіденди.

За даними балансу та звіту про фінансові результати можна

проаналізувати фінансовий стан підприємства за відповідний період.

3. Оцінка фінансового стану підприємств зв'язку

Оцінку фінансового стану підприємства проводять за допомогою декількох методів (аналіз за допомогою коефіцієнтів, аналіз на основі результатів попередніх років, аналіз на основі галузевих показників). В цьому посібнику використано методiku аналізу за допомогою коефіцієнтів. Запропонований метод дозволяє вивчити такі важливі аспекти фінансового стану підприємства, як ліквідність, платоспроможність, рентабельність та ін. Метод базується на оцінці цих аспектів, яку проводять за допомогою фінансових коефіцієнтів, розрахованих на основі даних, що наведені в формах фінансової звітності.

3.1 Оцінка стану майна підприємства

Фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його цілеспрямованістю і правильністю вкладу фінансових ресурсів в активи. В процесі функціонування підприємства величина активів і їх структура постійно змінюються. Характеристику якісних змін структури засобів і їх джерел утворення можна одержати за допомогою вертикального та горизонтального аналізу звітності (аналітичного балансу).

На практиці нерідко об'єднують горизонтальний та вертикальний аналіз, тобто будують аналітичні таблиці, які характеризують як структуру засобів підприємства і їх джерел утворення, так і динаміку окремих її показників.

На цьому етапі аналізу формується уявлення про діяльність підприємства, виявляються зміни в складі його майна та джерел утворення, встановлюються взаємозв'язки різних показників. З цією метою визначають відношення окремих статей активу і пасиву балансу, їх питому вагу в валюті балансу, розраховують суми відхилень в структурі основних статей балансу порівняно з попереднім періодом.

Загальна сума зміни валюти балансу роздібнюється, що дозволяє зробити відповідні висновки про характер зсувів у складі активів, джерел їх формування. Так, в процесі аналізу зміни в складі довгострокових (необоротних) та поточних (оборотних) засобів розглядають у взаємозв'язку із змінами в зобов'язаннях підприємства.

Сума господарських засобів, що знаходяться в розпорядженні підприємства. Цей показник дає загальну вартісну оцінку активів, що зараховані на баланс підприємства зв'язку. Це облікова оцінка, яка не співпадає з сумарною ринковою вартістю активів підприємства.

Для якісної характеристики основних засобів розраховують такі показники.

Доля активної частини основних засобів. До активної частини основних засобів відносяться машини, обладнання і транспортні засоби. Збільшення цього показника в динаміці є хорошою тенденцією.

Коефіцієнт зносу. Показник характеризує долю вартості основних засобів, які були списані на затрати в попередніх періодах. Використовується

для аналізу стану основних засобів. Коефіцієнт зносу (амортизації) розраховується відношенням суми зносу основних засобів і нематеріальних активів (рядок 012, 032) до початкової їх вартості (рядки 011 і 031). Доповненням цього показника до 100 відсотків (чи одиниці) є **коефіцієнт придатності**.

Коефіцієнт відновлення. Показує, яка частина основних засобів, що є в наявності підприємства складають нові основні засоби.

Коефіцієнт вибуття. Показує, яка частина основних засобів, з якими підприємство почало роботу у звітному періоді, вибула.

3.2 Оцінка ліквідності підприємства

Однією з ключових ознак фінансової стійкості підприємства зв'язку є його ліквідність. Під терміном «**ліквідність**» прийнято розуміти здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання перед усіма контрагентами і державою. Необхідність аналізу стану ліквідності підприємств у ринкових умовах зумовлюється насамперед тим, що жодне з них у цих умовах не гарантоване від банкрутства, тобто становища, коли воно не може розрахуватися за своїми боргами і зазнає фінансового краху.

У вітчизняній і зарубіжній літературі, яка висвітлює питання фінансового аналізу діяльності підприємств, і в аналітичній практиці ліквідність розглядається як у широкому значенні цього терміна, так і в більш вузькому значенні. Перший з цих підходів до визначення ліквідності передбачає аналіз здатності підприємства виконати всі без винятку зобов'язання, взяті на себе, які впливають з його статуту та інших засновницьких документів, включаючи, зокрема, захист майнових інтересів усіх власників. Другий підхід (а саме він найпоширеніший, більше того, багато авторів вважають його єдино правильним підходом до визначення і аналізу ліквідності) трактує ліквідність лише як здатність підприємства розрахуватися за своїми поточними фінансовими зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші. У даному випадку йдеться про так звані «ліквідні» активи, тобто такі, які можуть бути перетворені на гроші протягом порівняно короткого часу, який відповідає терміну погашення фінансових зобов'язань. При цьому активи підприємств, які не можуть бути швидко реалізовані, залишаються за межами самого поняття «ліквідні активи».

Всі активи підприємства зв'язку можна поділити на групи:

До найбільш ліквідних активів *першої* групи належать грошові кошти та їх еквіваленти (в національній та іноземній валютах), поточні фінансові інвестиції.

Друга група – активи, які легко перетворити у грошові кошти. Це — дебіторська заборгованість.

До *третьої* групи ліквідних активів належать виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари.

Неліквідними вважаються активи, які не мають перспективи бути проданими за гроші за повною вартістю (наприклад, суто спеціальне обладнання й оснащення, інші матеріальні цінності, які, проте, мають певну

ліквідаційну вартість), а також безнадійні борги на користь підприємства.

Для характеристики фінансової стійкості підприємства важливо визначити його готовність постійно (щоденно) виконувати свої фінансові зобов'язання з платежів, строк сплати яких настав, міра такої готовності називається **платоспроможністю**. У фінансово-економічному аналізі показники платоспроможності мають дещо інше аналітичне навантаження, ніж показник ліквідності: якщо ліквідність характеризує підприємство з точки зору можливості розрахуватися за своїми зобов'язаннями за певний час за допомогою перетворення своїх активів на гроші, то під платоспроможністю розуміють здатність підприємства розрахуватися з кредиторами негайно, в день настання строку платежів, тобто йдеться про постійну наявність у нього в необхідних розмірах платіжних засобів або активів, які можуть негайно бути перетвореними у платіжні засоби (наприклад, швидколіквідні цінні папери).

Показниками низької платоспроможності підприємства зв'язку є наявність:

- недоїмок з платежів до бюджету;
- простроченої заборгованості підприємства робітникам і службовцям із заробітної плати і прирівняних до неї платежів;
- непогашених у встановлений строк банківських кредитів;
- заборгованості постачальникам за матеріальні цінності і послуги, не сплачені в строк.

Аналіз динаміки загальної суми таких прострочених платежів характеризує стан роботи підприємства, спрямованої на зміцнення короткострокової платоспроможності.

Для оцінки ліквідності підприємства використовують такі показники:

- коефіцієнт покриття (Кп);
- коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшл);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кал).

Ці коефіцієнти розраховуються на основі даних форми 1 “Баланс” шляхом зіставлення поточних активів та поточних зобов'язань підприємства, характеризують достатність поточних активів для погашення боргів протягом року.

Поточні активи – це активи, які постійно обертаються в процесі господарської діяльності підприємства. До поточних активів відносяться:

1. Оборотні активи. Відповідно до П(С)БУ 2 “Баланс” оборотні активи – це грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені в використанні, а також інші активи, що призначені для реалізації чи вживання протягом операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу.
2. Витрати майбутніх періодів. Віднесення витрат майбутніх періодів до поточних активів пояснюється наступним: не дивлячись на те, що це витрати сплачені наперед, тобто здійснені заради одержання прибутку, що очікується в майбутньому, тому можливо, що частина цього прибутку може бути одержана протягом цього року чи операційного циклу. Таким чином, витрати майбутніх періодів зберігають грошові кошти підприємства. Прикладами таких витрат є

оплачені авансом орендні платежі; оплата страхового полісу; підписка на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо. Таким чином, в рядку 270 “Балансу” в складі витрат майбутніх періодів враховуються витрати майбутніх періодів, які потрібно списати як протягом 12 місяців з дати балансу, так і пізніше.

Поточні зобов'язання згідно з П(С)БУ 2 – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або на протязі 12 місяців з дати балансу. Також до поточних зобов'язань слід віднести ту частину майбутніх періодів, погашення яких очікується протягом 12 місяців з дати балансу.

Для аналізу платоспроможності підприємства користуються показниками, які характеризують внутрішньобалансові співвідношення на початок та кінець періоду, який аналізуємо або за декілька періодів.

При підрахунку всіх цих показників використовують загальний знаменник – суми короткострокових зобов'язань та доходів майбутніх періодів. Короткострокові зобов'язання підраховуються, як спільна величина короткострокових кредитів, позик, не погашених в строк, короткострокових залучених засобів і кредиторської заборгованості.

Тепер, враховуючи вищезазначене, шляхом зіставлення поточних активів і поточних зобов'язань розраховуємо коефіцієнти ліквідності.

Коефіцієнт покриття (K_{π}) (коефіцієнт загальної ліквідності) обчислюється як відношення оборотних активів до поточних зобов'язань і характеризує кратність покриття короткострокової заборгованості оборотними активами. Він дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи скільки гривень поточних активів підприємства приходить на одну гривню поточних зобов'язань.

$$K_{\pi} = \frac{\text{Оборотні активи} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

або

$$K_{\pi} = \frac{260 (\Phi.1) + 270 (\Phi.1)}{620 (\Phi.1) + 630 (\Phi.1)}$$

Якщо поточні активи перебільшують за величиною поточні зобов'язання, підприємство може розглядатись як успішно функціонуюче. А також свідчить про захищеність кредиторів від непогашення зобов'язань.

Міжнародний досвід показує, що для більшості підприємств коефіцієнт покриття повинен бути на рівні 2...2,5.

Значення показника в межах 2...2,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно погашає борги.

Критичне значення коефіцієнту прийнято рівним 1.

При значенні коефіцієнту менше ніж 1 – підприємство має неліквідний баланс.

Виходячи з того, що поточні активи мають неоднакові можливості щодо перетворення в гроші, тобто мають різні рівні ліквідності, аналізуючи фінансову звітність, доцільно використовувати коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл}$) (“лакмусового папірця”) обчислюється як відношення суми найбільш ліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань. Товарно-матеріальні цінності при розрахунках цього показника виключаються з оборотних активів виходячи з тих міркувань, що їх не можна швидко перетворити в грошові кошти.

$$K_{шл} = \frac{\text{Сума оборотних коштів} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

або

$$K_{шл} = \frac{160+210+220+230+260}{(620+630)} \quad (\Phi.1)$$

Практичний досвід підказує, що коефіцієнт загальної ліквідності ($K_{шл}$) не повинен мати значення нижче одиниці.

Наприклад, якщо коефіцієнт загальної ліквідності дорівнює 0,5, то це означає, що на кожну гривню поточної заборгованості припадає лише 50 коп. ліквідних активів. Це є низьким показником у більшості галузей народного господарства.

При оцінці ліквідності слід звертати увагу на взаємозв'язок між коефіцієнтами покриття та швидкої ліквідності. Якщо значення коефіцієнту швидкої ліквідності низьке, а коефіцієнту покриття високе, то це означає, що у підприємства значні матеріально-виробничі запаси.

Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції визначають ту частину короткострокових боргів, що може бути сплачена негайно. **Коефіцієнт абсолютної ліквідності** ($K_{ал}$) обчислюється як відношення суми грошових коштів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань:

$$K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

або

$$K_{ал} = \frac{230+240}{(620+630)} \quad (\Phi.1)$$

Слід зазначити, що в процесі господарської діяльності визначається теоретично достатнім значення цього коефіцієнту в межах 0,25-0,3, тому що строки погашення зобов'язань не настають одночасно.

Показник абсолютної ліквідності підприємства має особливо важливе значення для постачальників матеріальних ресурсів і банка, які кредитують дане підприємство.

Основними чинниками, які підвищують ліквідність:

- максимальне обмеження вкладень капіталу у важколіквідні і недопущення вкладень у неліквідні активи;
- наявність “чистих” активів (у вигляді грошових коштів, цінних паперів, які можуть бути перетворені на гроші негайно) у розмірі, достатньому для покриття фінансових зобов'язань, строки сплати за якими настали або настають у найближчий час;
- залучення у господарський обіг позикових коштів на максимально тривалі терміни.

3.3 Оцінка ділової активності підприємства

У процесі аналізу фінансового стану підприємства зв'язку слід детально проаналізувати оборотність (ділової активності) усього майна підприємства, активів, матеріальних запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості.

Показники оборотності показують скільки раз на рік (чи за період, що аналізують) обертаються ті чи інші активи підприємства. Зворотна величина, помножена на 360 днів (чи на кількість днів в періоді, що аналізують), вказує на тривалість одного обороту цих активів.

Показники оборотності мають велике значення для оцінки фінансового стану підприємства, тому що швидкість обороту засобів, тобто швидкість перетворення їх в грошову форму, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства. Крім цього, збільшення швидкості обороту засобів підприємства вказує на підвищення виробничо-технічного потенціалу підприємства.

Для оцінки управління активами підприємства використовується **коефіцієнт оборотності активів** (K_{oa}), який характеризує, наскільки ефективно використовуються активи з точки зору обсягу реалізації, оскільки показує, скільки гривень реалізації приходить на кожну гривню, вкладену в активи підприємства. Іншими словами, скільки раз за звітний період активи обертаються в процесі реалізації продукції. Він розраховується як відношення чистого доходу (виручки) від наданих послуг до середньої вартості активів:

$$K_{oa} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість активів}}$$

або

$$K_{oa} = \frac{035 (\Phi.2)}{(280г.3+280г.4)/ 2 (\Phi.1)}.$$

В більшості сфер діяльності необхідно підтримувати відповідний об'єм запасів для забезпечення необхідного обсягу продажу, виконання робіт і надання послуг. З іншого боку, надлишкові запаси відволікають грошові кошти, які можна використати більш прибутково для інших цілей. В управлінні запасами є підхід, який називається “точно в строк”, тобто підтримка запасів на як найнижчому рівні, достатньому для реалізації необхідного обсягу продажу, виконання робіт і надання послуг.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів ($K_{обз}$) розраховується як відношення чистого доходу (виручки) від наданих послуг до середньої вартості товарно-матеріальних запасів. Він показує як часто обертаються запаси для забезпечення поточного об'єму продажу, виконання робіт і надання послуг.

$$K_{обз} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість матеріальних запасів}}$$

або

$$K_{обз} = \frac{035 (\Phi.2)}{(100г.3+130г.3+140г.3+100г.4+130г.4+140г.4)/2 (\Phi.1)}$$

де г.3, г.4 – графи 3, 4 форм ф.1 або ф.2.

Розраховані коефіцієнти характеризують швидкість обороту матеріальних запасів протягом звітного періоду.

Ці показники слід порівнювати з показниками підприємства за попередні періоди, з середніми галузевими показниками, а також з показниками аналогічних підприємств. Чим вище значення коефіцієнту оборотності товарно-матеріальних запасів, тим краще, тому що низький рівень запасів зменшує ризик, пов'язаний з неможливістю реалізації продукції та свідчить про ефективне використання активів. Але якщо показник оборотності запасів по даному підприємству значно перевищує попередні дані або середні по галузі, то це може свідчити про дефіцит виробничих запасів, готової продукції, товарів. Все це може негативно вплинути на конкурентну позицію підприємства.

Аналіз статей дебіторської заборгованості ґрунтується на аналогічній методиці. **Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості** ($K_{обд}$) розраховується :

$$K_{обд} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість дебіторської заборгованості}}$$

або

$$K_{обд} = \frac{035(\Phi.2)}{(160г.3+...+210г.3+160г.4+...+210г.4)/2 (\Phi.1)}$$

Для оцінки цього показника треба розглянути додатково класифікацію дебіторської заборгованості за надані послуги за строками її непогашення.

Відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" така інформація повинна розкриватися у примітках до фінансової звітності. При аналізі графіка "старіння" дебіторської заборгованості можна з'ясувати, чи є ця проблема загальною для підприємства або вона пов'язана лише з рахунками окремих дебіторів.

Значні суми коштів в розрахунках, які неможливо отримати, можуть свідчити про низький рівень управління дебіторською заборгованістю.

Період інкасації, тобто період за який дебіторська заборгованість виливається в грошові кошти, розраховується як частка тривалості звітного періоду (один рік) на коефіцієнт оборотності по розрахунках (дебіторської заборгованості).

Кредиторська заборгованість, на відміну від дебіторської заборгованості, свідчить про наявність грошових коштів, тимчасово залучених підприємством і підлягають поверненню. Період погашення кредиторської заборгованості розраховується за допомогою коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$K_{\text{обкр}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)}}{\text{Середня вартість кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги)}}$$

або

$$K_{\text{обкр}} = \frac{040(\Phi.2)}{(620г.3+620г.4)/2 (\Phi.1)}$$

Поділивши тривалість звітного періоду (один рік) на коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, одержимо кількість днів, протягом яких підприємство оплачує рахунки кредиторів.

Зіставлення строків погашення дебіторської та кредиторської заборгованості дозволяє зробити висновок про платоспроможність підприємства. Перевищення строку погашення кредиторської заборгованості над дебіторською свідчить про погіршення платоспроможності підприємства.

3.4 Оцінка фінансової стійкості підприємства

Фінансовий стан підприємства характеризується **ступенем** фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

Важливим показником фінансової стабільності підприємства є **коефіцієнт автономії** (K_a) Особливе значення цей показник має для інвесторів і кредиторів. Він обчислюється як співвідношення суми власного капіталу до суми активів підприємства:

$$K_a = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$$

або

$$K_a = \frac{380 (\Phi.1)}{280 (\Phi.1)}$$

Коефіцієнт автономії показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі ресурсів підприємства.

Залучення у господарський оборот позикового капіталу у вигляді банківських кредитів та інших позичок є нормальним явищем фінансово-господарської діяльності підприємств зв'язку. Помилковим є твердження про те, що повна відмова підприємства від використання кредитів свідчить про його високу фінансову стійкість та раціональне використання фінансових ресурсів, бо саме залучення у необхідних розмірах кредитних ресурсів створює для підприємства умови для максимально ефективного використання всіх (у тому числі власних) фінансових ресурсів. Зокрема, короткостроковий банківський кредит в оборотні кошти дає змогу підприємствам вкладати власний оборотний капітал у створення лише постійних мінімальних запасів товарно-матеріальних цінностей і витрат на виробництво, створювати у мінімальних розмірах інші активи, а всі потреби в оборотних коштах, які носять тимчасовий характер, задовольняти за рахунок кредитів на умовах оборотності. Довгострокові кредити на капітальні вкладення допомагають підприємству прискорювати процес розвитку своєї матеріально-технічної бази темпами, які випереджають темпи накопичення для цих цілей власних фінансових ресурсів.

Поділ загальної суми фінансових ресурсів підприємств зв'язку на власні й залучені, тобто питома вага позикового капіталу в усьому капіталі, який використовується, залежить від безлічі чинників, таких, наприклад, як галузь діяльності підприємства, рівень сезонності, тактичні і стратегічні завдання, які стоять перед підприємством на тому чи іншому етапі його розвитку, ступінь довіри до підприємства з боку банків, інших кредиторів. За всіх умов підприємство зв'язку та його структурні підрозділи (і це одна з важливих ознак його фінансової стійкості) повинне дбати про певний рівень своєї фінансової незалежності, тобто не допускати залучення фінансових ресурсів у розмірах, які перевищують його власні фінансові ресурси, бо в такому разі воно стає неспроможним покрити свої фінансові зобов'язання власними коштами.

Фінансова стабільність підприємства залежить як від складу джерел фінансування, так і від напрямків розміщення коштів в активах підприємства. Для визначення мобільності використання власних коштів підприємства обчислюється **коефіцієнт маневреності** (K_m), який характеризує питому вагу власних оборотних коштів у загальному обсязі власного капіталу.

Коефіцієнт маневреності можна представити у вигляді виразу:

$$K_m = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$$

або

$$K_M = \frac{(380 - 080) (\Phi.1)}{380 (\Phi.1)}$$

Стабільність структури власних оборотних коштів, які змінюються в процесі господарської діяльності, характеризується **коефіцієнтом співвідношення власних оборотних коштів** і загальної суми оборотних активів ($K_{\text{вок}}$), який розраховується за формулою:

$$\bar{K}_{\text{вок}} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$$

або

$$K_{\text{вок}}^{\text{т}} = \frac{(260 - 620) (\Phi.1)}{260 (\Phi.1)}$$

Ще одним показником, який характеризує фінансову стійкість є **коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів**, який розраховується за формулою:

$$K_{\text{свз}} = \frac{\text{Цільове фінансування} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}{\text{Власний капітал}}$$

або

$$K_{\text{свз}}^{\text{т}} = \frac{(420 + 480 + 620 + 630) (\Phi.1)}{380 (\Phi.1)} .$$

Питому вагу власних коштів в загальній сумі заборгованості підприємства характеризує **коефіцієнт фінансової незалежності**, який розраховується за формулою:

$$K_{\text{фн}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Забезпечення майбутніх витрат} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

або

$$K_{\text{фн}} = \frac{380 (\Phi.1)}{(430 + 480 + 620 + 630) (\Phi.1)} .$$

Коефіцієнт фінансової стійкості, показує яка частина поточних зобов'язань може бути погашена власним капіталом підприємства. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як відношення:

$$K_{\text{фс}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

або

$$K_{\text{фс}} = \frac{380 (\Phi.1)}{(620+630)(\Phi.1)}$$

3.5 Оцінка довгострокової платоспроможності підприємства

З позиції довгострокової перспективи фінансова стійкість підприємства характеризується структурою джерел, засобів, ступенем залежності від інвесторів і кредиторів. Джерелами засобів підприємства є власний та позичений капітал. Співвідношення між цими величинами дозволить оцінити довгострокову платоспроможність підприємства.

Інформація про власний капітал підприємства узагальнюється на рахунках класу 4 “Власний капітал і забезпечення зобов'язань” і у відповідності з П(С)БУ 2 “Баланс” відображається в розділі 1 пасиву балансу в рядках 300-380.

Величина залученого капіталу визначається шляхом узагальнення інформації по наступних розділах пасиву балансу: розділу II “Забезпечення наступних витрат і платежів”, розділу III “Довгострокові зобов'язання”, розділу IV “Поточні зобов'язання”, розділу V “Доходи майбутніх періодів”.

Фінансування діяльності підприємства за рахунок довгострокових кредитів і позик дозволяє значно розширювати масштаби виробництва і отримувати більший прибуток. Сума власного капіталу та довгострокових кредитів і позик складають довгостроковий капітал підприємства. **Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів** ($K_{\text{дз}}$) обчислюється як питома вага довгострокових позикових коштів у загальній сумі довгострокового капіталу:

$$K_{\text{дз}} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Довгостроковий капітал}}$$

або

$$K_{\text{дз}} = \frac{480(\Phi.1)}{(380+480)(\Phi.1)}$$

При аналізі довгострокових залучених джерел фінансування слід враховувати, що перевищення їх розміру над сумою власного оборотного капіталу означає використання підприємством частини довгострокових позик на фінансування поточних операцій. Це збільшує витрати виробництва і свідчить про недостатній рівень менеджменту на підприємстві.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($K_{\text{кзк}}$) характеризує долю залучених засобів в загальній сумі засобів, які вкладені в майно підприємства. Цей коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_{\text{кзк}} = \frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Активи підприємства}}$$

або

$$K_{\text{кзк}} = \frac{(430+480+620+630)(\Phi.1)}{(080+260+270)(\Phi.1)}$$

Чим нижче цей показник, тим менше заборгованість підприємства, тим стійкіший його фінансовий стан. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення долі залучених коштів у фінансуванні підприємства.

За допомогою **коефіцієнта забезпеченості по кредитах** ($K_{\text{зк}}$) оцінюється потенційна можливість підприємства погасити позику. Коефіцієнт показує ступінь захищеності кредиторів від несплати відсоткових платежів. Розраховується діленням суми чистого прибутку до оподаткування і витрат на виплату відсотків на величину витрат на виплату відсотків.

$$K_{\text{зк}} = \frac{\text{Чистий прибуток до оподаткування і витрати на виплату відсотків}}{\text{Витрати на виплату відсотків}}$$

або

$$K_{\text{зк}} = \frac{(170+140)(\Phi.2)}{140(\Phi.2)}$$

Зменшення значення коефіцієнта порівняно з аналогічним коефіцієнтом попереднього періоду свідчить про збільшення витрат підприємства на виплату відсотків за кредит.

На величину вище розглянутих факторів впливають багато інших факторів: галузева приналежність підприємства, принципи кредитування, структура джерел засобів, що склалась, репутація підприємства тощо.

Тому значення даних коефіцієнтів, оцінка їх у динаміці можуть бути встановлені тільки в результаті часових співставлень по групах споріднених підприємств.

Можна сформулювати правило, яке застосовується для підприємств будь-якого типу: кредитори (постачальники сировини, матеріалів, банки, що дають кредити, інші контрагенти) віддають перевагу підприємствам з значною долею власного капіталу, з високим ступенем фінансової автономії, постільки таке підприємство з більшою ймовірністю зможе погасити борги за рахунок власних засобів. Власники ж підприємств (акціонери, інвестори, інші особи, що зробили внесок в уставний капітал) віддають перевагу розумному зростанню в динаміці залучених коштів.

3.6 Аналіз прибутку підприємства

Основним об'єктом аналізу фінансового стану підприємства зв'язку серед показників, які визначають результативність фінансово-господарської діяльності підприємств зв'язку, є прибуток (і рентабельність як похідний показник від прибутку). У даному випадку йдеться про прибуток у класичному розумінні, який являє собою головним чином різницю між виручкою підприємства зв'язку від надання послуг і експлуатаційними витратами, тобто їх собівартістю. Між тим законодавство України, яке регулює господарську діяльність суб'єктів підприємництва і порядок організації бухгалтерського обліку та звітності, з одного боку, і систему оподаткування прибутку підприємств, з іншого, під терміном «прибуток» визначає два різних економічних явища, а саме: прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємств зв'язку і прибуток як об'єкт оподаткування. Об'єктами аналізу фінансового стану підприємства зв'язку та його структурних підрозділів виступають вони обидва (хоч і в незіставному та різноаспектному розумінні).

У законодавстві України, яке регулює оподаткування прибутку підприємств, **прибутком** вважається сума валових доходів (доходів від усіх видів діяльності), скоригована певним чином для цілей оподаткування, зменшена на суму валових витрат підприємства і на вартість зносу (амортизації) основних засобів і нематеріальних активів. Склад валових доходів і валових витрат свідчить про те, що прибуток як об'єкт оподаткування являє собою досить умовну величину, яка характеризує співвідношення між доходами і витратами підприємства за певний, законодавчо встановлений період оподаткування. Безпосередньо вона не залежить від собівартості продукції, від різниці між виручкою від наданих послуг і витратами. Прибуток як об'єкт оподаткування визначається за даними спеціального податкового обліку, який не збігається з бухгалтерським обліком прибутку.

Важливою особливістю показника прибутку як об'єкта оподаткування (і це аж ніяк не може не враховуватися при аналізі цього показника) є те, що, з одного боку, кожне підприємство водночас і зацікавлене у його збільшенні, бо саме валові доходи підприємств є єдиним джерелом їх реальних прибутків, і об'єктивно, з огляду на необхідність досягнення мінімуму сплати податку до бюджету, прагне у кожний звітний період до його мінімізації. Саме ця особливість даного показника викликає інтерес до нього як об'єкта аналізу, а як якісний показник фінансово-господарської діяльності підприємств він не може

конкурувати з показником прибутку в прийнятому, класичному розумінні цього слова. Останній є реальним показником того, наскільки ефективно працює підприємство, визначає реальні, дійсні можливості підприємства фінансувати науково-технічний та соціальний розвиток, більше того, тільки реальний прибуток є джерелом спроможності підприємства сплатити до бюджету податок на прибуток (хоч розмір податку обчислюється без урахування його реальної величини).

Прибуток підприємства, охарактеризований у Законі «Про підприємства в Україні» як основний узагальнюючий показник фінансових результатів і господарської діяльності, синтезує в собі усі найважливіші сторони діяльності підприємства, що і визначає його місце серед об'єктів аналізу фінансового стану підприємства зв'язку.

Щоб прибуток підприємства зв'язку та його структурних підрозділів зростав, воно повинно:

- нарощувати обсяги наданих послуг;
- розширювати, орієнтуючись на ринок, номенклатуру і підвищувати якість надання послуг;
- зменшувати експлуатаційні витрати, тобто собівартість;
- з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є у його розпорядженні, в тому числі фінансові ресурси;
- постійно впроваджувати заходи, спрямовані на підвищення продуктивності праці своїх працівників;
- найдоцільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту;
- грамотно будувати договірні відносини з постачальниками і покупцями, особливо у частині договірних цін та економічних санкцій за невиконання господарських договорів.

Цей перелік умов підвищення прибутковості підприємств зв'язку потребує аналізу всіх сторін їхньої фінансово-господарської діяльності під кутом зору максимізації прибутку.

В умовах діючої системи оподаткування прибутку підприємств є такі об'єкти фінансово-економічного аналізу — валовий доход, валові витрати. Від їхньої величини залежить розмір об'єкта оподаткування і, отже, частина реального прибутку, яка у вигляді податку на прибуток вилучається до бюджету.

Валовий доход — це загальна сума доходів підприємства від усіх видів діяльності, включаючи виручку від реалізації основної продукції, іншої реалізації, а також доходи від операцій з цінними паперами, деривативами (документ, який засвідчує право або зобов'язання придбати або продати цінні папери, матеріальні цінності, нематеріальні активи на визначених в нього умовах у майбутньому), валютними цінностями, у вигляді безповоротної фінансової допомоги, штрафів, пені, які одержують підприємства від своїх контрагентів як компенсацію за порушення господарських договорів, надходжень від урегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості тощо,

Валові витрати – це будь-які витрати підприємства зв'язку, пов'язані з його господарською діяльністю, а саме — всі витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції (вони мають найбільшу питому вагу у складі валових витрат), а також заохочувальні виплати працівникам, витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів, витрати на утримання та експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури, по операціях з борговими зобов'язаннями, валютними цінностями, суми оплачених (або нарахованих) податків, зборів, обов'язкових платежів та всі інші витрати, крім тих, які у законодавчому порядку до складу валових витрат не входять. У процесі фінансово-економічного аналізу роботи підприємств управлінські рішення, що стосуються валових витрат (а в нових умовах оподаткування прибутку їх зростання дає змогу підприємству зменшувати платежі до бюджету), мають оцінюватися з точки зору максимізації реального прибутку і величини грошового потоку.

Грошовий потік - це сума чистого прибутку підприємства, тобто прибутку, що залишається у його розпорядженні після сплати податків з нього, плюс сума амортизаційних відрахувань (на основні засоби, нематеріальні активи), які надходять підприємству зв'язку у складі виручки від надання послуг. Як об'єкт фінансово-економічного аналізу грошовий потік має особливе значення при аналізі доцільності інвестицій, окупності інвестиційних проектів.

Показники результатів господарської діяльності дають відповідь користувачам фінансової звітності на питання про обсяги реалізації підприємства та суму коштів, інвестованих підприємством в активи. Для оцінки доходності використовуються два види показників рентабельності. Показники першого типу оцінюють рентабельність по відношенню до виручки, а показники другого — по відношенню до активів.

Перший показник називається **коефіцієнтом валового прибутку** ($K_{\text{пр}}$) і розраховується як відношення суми валового прибутку до суми чистого доходу (виручки) від надання послуг:

$$K_{\text{пр}} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$$

або

$$K_{\text{пр}} = \frac{050 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}.$$

Коефіцієнт валового прибутку показує скільки копійок валового прибутку приносить кожна гривня обороту.

Цей показник характеризує ефективність не лише господарської діяльності, а й процесів ціноутворення. Якщо значення цього коефіцієнту вище, ніж середнє по галузі, то це дозволяє вважати господарську діяльність підприємства більш ефективною.

Про відносну ефективність господарської діяльності підприємства свідчить **коефіцієнт чистого прибутку** ($K_{\text{чпр}}$). Його розраховують як відношення суми чистого прибутку до суми чистого доходу (виручки) надання послуг:

$$K_{\text{чпр}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$$

або

$$K_{\text{чпр}} = \frac{190 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$$

Розглянуті вище показники рентабельності в процесі аналізу дають уявлення про господарську діяльність підприємства. Якщо коефіцієнт валового прибутку істотно не змінюється протягом декількох періодів (років), а коефіцієнт чистого прибутку має тенденцію до зниження, то це може бути пов'язано або збільшенням витрат, або з підвищенням ставок податку. Щоб з'ясувати причини змін слід звернутися до вивчення усіх факторів, які пов'язані з формуванням чистого прибутку. Якщо спостерігається тенденція зниження валового прибутку, то це вказує на підвищення собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у порівнянні із виручкою від реалізації. Остання може у свою чергу свідчити про зниження конкурентоспроможності продукції.

У процесі оцінки виробничої діяльності слід аналізувати показники, що пов'язані з витратами виробництва, адміністративними та збутовими витратами.

Коефіцієнт витрат виробництва ($K_{\text{витрвир}}$) розраховується шляхом ділення суми собівартості надання послуг на чистий дохід, отриманий від надання послуг:

$$K_{\text{витрвир}} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Чистий дохід}}$$

або

$$K_{\text{витрвир}} = \frac{040 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}.$$

Однією із важливих проблем є аналіз адміністративних витрат. Ці витрати розглядаються як постійні, або напівпостійні, тобто їх збільшення не повинне бути значним при зростанні обсягів реалізації. Для кожного підприємства зв'язку або його структурних підрозділів існують специфічні обставини, які і слід враховувати в аналізі. Для оцінки адміністративних витрат у динаміці та порівняння з аналогічними підприємствами галузі використовується

коефіцієнт адміністративних витрат ($K_{\text{адмвитр}}$), який розраховується як відношення цих витрат до суми чистого доходу від наданих послуг:

$$K_{\text{адмвитр}} = \frac{\text{Адміністративні витрати}}{\text{Чистий дохід}}$$

або

$$K_{\text{адмвитр}} = \frac{070 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}.$$

Для оцінки рентабельності операційної діяльності використовується **коефіцієнт операційного прибутку** ($K_{\text{оппр}}$), який показує частку операційного прибутку в сумі чистого доходу від наданих послуг:

$$K_{\text{оппр}} = \frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$$

або

$$K_{\text{оппр}} = \frac{100 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}.$$

3.7 Оцінка ефективності діяльності підприємства

У ринковій економіці фінансові ресурси вкладаються у будь-які види діяльності виключно за критерієм максимуму прибутку. Прибутковість, тобто ефективність використання капіталу, має назву **рентабельність**. Власник капіталу підприємства, його менеджери повинні оцінювати будь-які рішення у сфері управління наявними коштами, порівнюючи витрати з прибутком, тим більше, що фінансові ресурси завжди обмежені певними обсягами, а одержаний прибуток – це фінансовий ресурс для здійснення нових вкладень і одержання нових прибутків.

У сучасній вітчизняній і зарубіжній аналітичній практиці застосовується безліч показників рентабельності, які з різних позицій характеризують прибутковість діяльності підприємств, в тому числі і підприємств зв'язку. Найбільш аналітичне значення має розподіл показників рентабельності з точки зору вимірювання прибутковості вкладених ресурсів на створення потенціалу підприємства (його основних та оборотних засобів, засобів обігу, інших активів) і прибутковості його поточних витрат.

Показники рентабельності активів відображають загальну прибутковість підприємства, яка залежить від ефективного управління активами.

Коефіцієнт рентабельності активів ($K_{\text{акт}}$) розраховується як відношення чистого прибутку до середньої суми активів:

$$K_{\text{акт}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума активів}}$$

або

$$K_{\text{акт}} = \frac{190 (\Phi.2)}{(280_{\text{г.3}} + 280_{\text{г.4}}) / 2 (\Phi.1)}.$$

Для розрахунку може також використовуватися сума нетто-активів (загальна сума активів за мінусом поточних зобов'язань), яка дорівнює сумі довгострокових джерел фінансування у балансі, тому що, як ми вже розглядали, поточні зобов'язання без додаткових витрат фінансують частину оборотних активів. Нетто-активи називають капіталізацією підприємства. Рентабельність нетто-активів характеризується **коефіцієнтом капіталізації** ($K_{\text{кап}}$) і розраховується шляхом ділення суми чистого прибутку на середню суму нетто-активів:

$$K_{\text{кап}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума нетто-активів}}$$

або

$$K_{\text{кап}} = \frac{190 (\Phi.2)}{[(280_{\text{г.3}} - 620_{\text{г.3}}) + (280_{\text{г.4}} - 620_{\text{г.4}})] / 2 (\Phi.1)}.$$

В ряду фінансових коефіцієнтів важливим показником є **коефіцієнт рентабельності власного капіталу** ($K_{\text{влкап}}$). Цей коефіцієнт є одним із критеріїв, за яким власники приймають рішення щодо інвестицій.

Він визначається як результат ділення чистого прибутку на середню суму власного капіталу:

$$K_{\text{влкап}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума власного капіталу}}$$

або

$$K_{\text{влкап}} = \frac{190 (\Phi.2)}{(380_{\text{г.3}} + 380_{\text{г.4}}) / 2 (\Phi.1)}.$$

ЛІТЕРАТУРА

1. Экономический анализ хозяйственной деятельности в отрасли связи в условиях реструктуризации. Учебно-методическое пособие для курсового и дипломного проектирования / Орлов В.Н., Потапова-Синько Н.Е., Спильная Н.П., Захарченко Л.А., Когутенко В.Н. – Одесса: УГАС им. А.С.Попова, 1998.
2. Калинина А.В., Конева М.И., Яценко В.А. Современный экономический анализ хозяйственной деятельности предприятий связи. – М.: Радио и связь, 1986.
3. Еремина З.П., Сморгочова Е.П. Анализ хозяйственной деятельности предприятий связи. - М.: Радио и связь, 1981.
4. В.В.Ковалев. Финансовый анализ. – М.: “Финансы и статистика”, 1996.
5. Т.Головко Методика аналізу фінансової звітності підприємства. – К.: Компас, 2000.
6. Методика финансового анализа. / Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. – М.: ИНФРА-М, 1996.
7. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия / Любушин Н.П., Лещева В.Б., Дьякова В.Г. – М.: ЮНИТИ, 1999.
8. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 2 «Баланс».
9. Положение (стандарт) бухгалтерского учета 3 «Отчет о финансовых результатах».

Фінансові показники для оцінки господарської діяльності підприємства зв'язку

Назва показника	Формула розрахунку за строками балансу	
Коефіцієнт покриття	$K_n = \frac{\text{Оборотні активи} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$	$K = \frac{260 (\Phi.1) + 270 (\Phi.1)}{620 (\Phi.1) + 630 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{шл} = \frac{\text{Сума оборотних кошів} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	$K = \frac{(160 + 210 + 220 + 230 + 260)}{(620 + 630)(\Phi.1)}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$	$K = \frac{(230 + 240) (\Phi.1)}{(620 + 630) (\Phi.1)}$
Коефіцієнт автономії	$K_a = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	$K = \frac{380 (\Phi.1)}{280 (\Phi.1) \text{ або } 640(\Phi.1)}$
Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	$K_{свз} = \frac{\text{Цільове фінансування} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}{\text{Власний капітал}}$	$K = \frac{(420 + 480 + 620 + 630) (\Phi.1)}{380 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{фн} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Забезпечення майбутніх витрат} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$	$K = \frac{380 (\Phi.1)}{(430 + 480 + 620 + 630) (\Phi.1)}$
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фс} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$	$K = \frac{380 (\Phi.1)}{(620 + 630)(\Phi.1)}$
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$K_{дз} = \frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Довгостроковий капітал}}$	$K = \frac{480 (\Phi.1)}{(380 + 480) (\Phi.1)}$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{кзк} = \frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Активи підприємства}}$	$K = \frac{(430 + 480 + 620 + 630)(\Phi.1)}{(080 + 260 + 270) (\Phi.1)}$

Коефіцієнт забезпеченості по кредитах	$K_{zk} = \frac{\text{Чистий прибуток до оподаткування і витрати на виплату відсотків}}{\text{Витрати на виплату відсотків}}$	$K = \frac{(170+140)(\Phi.2)}{140 (\Phi.2)}$
Коефіцієнт маневреності	$K_m = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$	$K = \frac{(380-080) (\Phi.1)}{380 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт співвідношення оборотних коштів і загальної суми оборотних активів	$K_{вок} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Оборотні активи}}$	$K = \frac{(260-620) (\Phi.1)}{260 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{oa} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість активів}}$	$K = \frac{035 (\Phi.2)}{(280г.3+280г.4) / 2 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	$K_{обз} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість матеріальних запасів}}$	$K = \frac{035 (\Phi.2)}{(100г.3+130г.3+140г.3+100г.4+130г.4+140г.3) / 2 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{обд} = \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість дебіторської заборгованості}}$	$K = \frac{035 (\Phi.2)}{(160г.3+...+210г.3+160г.4+...+210г.4) / 2 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{обкр} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг}}{\text{Середня вартість кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги)}}$	$K = \frac{040 (\Phi.2)}{(620г.3+620г.4) / 2 (\Phi.1)}$
Коефіцієнт валового прибутку	$K_{np} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$	$K = \frac{050 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$
Коефіцієнт чистого прибутку	$K_{чпр} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$	$K = \frac{190 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$
Коефіцієнт витрат виробництва	$K_{вир} = \frac{\text{Собівартість реалізованої продукції}}{\text{Чистий дохід}}$	$K = \frac{040 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$
Коефіцієнт адміністративних витрат	$K_{адмвир} = \frac{\text{Адміністративні витрати}}{\text{Чистий дохід}}$	$K = \frac{070 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$
Коефіцієнт операційного прибутку	$K_{оппр} = \frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Чистий дохід}}$	$K = \frac{100 (\Phi.2)}{035 (\Phi.2)}$

Рентабельність активів	$K_{акт} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума активів}}$	$K = \frac{190 (\Phi.2)}{(280г.3+280г.4) (\Phi.1)}$
Рентабельність капіталізації	$K_{кап} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума нетто-активів}}$	$K = \frac{190 (\Phi.2)}{((280г.3-620г.3)+ (280г.4-620г.4)) (\Phi.1)}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$K_{влкап} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума власного капіталу}}$	$K = \frac{190 (\Phi.2)}{(380г.3+380г.4) / 2}$

Завдання 1

Необхідно:

- розкрити зміст питань, їх значення в господарській діяльності підприємства;
- визначити стан розгляду питань в економічній літературі;
- навести, там де це необхідно, числовий приклад.

Запитання для обговорення та самопідготовки:

1. Джерела інформації для проведення аналізу фінансового стану підприємства.
2. Основні користувачі даних аналізу фінансового стану підприємства. Цілі аналізу, що відповідають кожному типу користувачів, їх інтересам (потребам).
3. Відмінності між ліквідністю балансу та ліквідністю активів.
4. Показники ліквідності: методи обчислення, оптимальні значення.
5. Кредитоспроможність, ліквідність та платоспроможність: їх поняття та співвідношення.
6. Аналіз структури основних та оборотних активів.
7. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості за обсягом, структурою та строками їх відношення.
8. Порядок визначення сум ефекту від зміни оборотності оборотних засобів.

Завдання 2

Необхідно:

— дати повну, змістовну відповідь на запитання:

1. В чому полягає основна ідея фінансового аналізу?
2. Навести основні типи моделей, що використовуються в фінансовому аналізі.
3. Які розділи річного фінансового звіту представляють найбільший інтерес для аналітика і чому?
4. За якими критеріями можна оцінити структуру балансу підприємства?
5. Який рівень агрегованості даних придатний для аналізу?
6. Сформулювати переваги та недоліки аналітичних коефіцієнтів.
7. Чи є різниця між поняттями “ліквідність” та “платоспроможність”?
8. За яких умов баланс підприємства є абсолютно ліквідним?
9. В чому полягає викривляючий вплив інфляції при аналізі фінансової звітності?
10. Чим визначається достатність капіталу? Капітал першого та другого рівнів. Що це таке?
11. Які типи фінансової стійкості Ви знаєте?

12. Назвати та охарактеризувати основні фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства.
13. За яких умов розраховується коефіцієнт відновлення платоспроможності? В якому випадку розраховується коефіцієнт втрати платоспроможності?
14. Про що свідчить коефіцієнт відновлення платоспроможності, що дорівнює 1,2? Про що свідчить коефіцієнт втрати платоспроможності, що дорівнює 0,8?
15. Сформулювати переваги та недоліки відомих методів прогнозування банкрутства.

Завдання 3

Необхідно:

- охарактеризувати основних суб'єктів – користувачів аналітичної інформації, їх інтереси щодо результатів аналізу, заповнити наведену нижче таблицю за поданою схемою.

Аспекти фінансового аналізу	Основні суб'єкти – користувачі аналітичної інформації							
	громадськість	власники і акціонери	фінансові консультанти	менеджери	податкові служби	статистичні органи	комерційні партнери	кредитно-банківські установи
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Достовірність та якість звітності (приклад)	+	+	+	+	+	+	-	+
Оцінка ліквідності активів								
Оцінка прибутковості								
Оцінка інтенсивності обороту активів								
Оцінка платоспроможності								
Розподіл прибутку								
Якість зростання прибутку								
Формування ресурсного капіталу								
Податкові витрати								
Кредитна політика								
Дивідендна політика								
Інвестиційна політика								
Потенційне банкрутство								

Завдання 4

Необхідно:

- пов'язати види діяльності підприємства, наведені нижче, з їх характеристикою:

<i>Проставити ліворуч від номеру відповідну літеру .Вид діяльності підприємства</i>	<i>Характеристика</i>
1. Операційна діяльність	А. Сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів
2. Інвестиційна діяльність	Б. Сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного та позикового капіталу
3. Фінансова діяльність	В. Основна діяльність підприємства

Завдання 5

Необхідно:

- пов'язати показники оцінки ефективності господарської діяльності підприємства, наведені нижче, з їх характеристикою та поставити ліворуч від номера відповідну літеру;
- зазначити формулу розрахунку кожного з показників.

<i>Показник</i>	<i>Характеристика</i>
1	2
1. Чистий прибуток	А. Розраховується як відношення прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу, показує величину одержаного прибутку в розрахунку на одну гривню капіталу власників
2. Рентабельність власного капіталу	Б. Характеризує розмір прибутку, що надходить на підприємство з кожної гривні від продажу продукції (робіт, послуг), розраховується як відношення валового прибутку та чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг)
3. Рентабельність реалізації	В. Обчислюється як відношення валового прибутку та собівартості продукції (робіт, послуг), показує, скільки прибутку отримало підприємство в розрахунку на одну гривню коштів, вкладених у виробництво продукції

4.Рентабельність продукції (робіт, послуг)	Г. Характеризує величину витрат, що здійснює підприємство, щоб отримати гривню від реалізації продукції (робіт, послуг), обчислюється як відношення собівартості продукції (робіт, послуг) та чистого доходу від реалізації продукції
5.Окупність витрат	Д. Сума прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства
6.Чиста рентабельність	Е. Визначається, як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічного розміру власного капіталу
7.Чиста рентабельність власного капіталу	Є. Визначається, як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості майна

Завдання 6

Необхідно:

- пов'язати групи активів та пасивів, наведених нижче, з їх характеристикою та проставити ліворуч від номера відповідну літеру;
- пояснити, коли баланс підприємства є абсолютно ліквідним навести порядок проведення комплексної оцінки ліквідності балансу підприємства.

Група активів	Характеристика	Група пасивів	Характеристика
1. Високоліквідні	А. Кредиторська заборгованість	5. Найбільш термінові	Д. Власний капітал
2. Швидколіквідні	Б. Короткострокові зобов'язання	6. Короткострокові	Е. Дебіторська заборгованість
3. Повільноліквідні	В. Довгострокові зобов'язання	7. Довгострокові	Є. Необоротні активи
4. Важколіквідні	Г. Матеріальні цінності	8. Постійні	Ж. Грошові кошти

Завдання 7

Необхідно:

- пов'язати показники оцінки ліквідності підприємства, наведені нижче, з порядком їх розрахунку та проставити ліворуч від номеру відповідну літеру. Зазначити нормативне значення показників.

Показник	Порядок розрахунку
1	2
1. Робочий капітал (розмір власних оборотних засобів)	А. Ф.1 (ряд. 260 / 280)
2. Коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	Б. Ф.1 (ряд. 150 + ряд. 160 + ряд. 170 + ряд. 180 + ряд. 190 + ряд. 200 + ряд. 210 + ряд. 220 + ряд. 230 + ряд. 240 + ряд. 250) / ряд. 620
3. Коефіцієнт швидкої ліквідності	В. Ф.1 (ряд. 230 + ряд. 240) / ряд. 620
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Г. Ф.1 (ряд. 260 / ряд. 620)
5. Частка оборотних засобів в активах	Д. Ф.1 (ряд. 100 + ряд. 110 + ряд. 120 + ряд. 130 + ряд. 140) / (ряд. 260)
6. Частка виробничих запасів в оборотних активах	Е. Ф.1 (ряд. 260 – ряд. 620)

Завдання 8

Необхідно:

- розташувати наведені активи за ступенем ліквідності (від найбільш ліквідних до найменш ліквідних):
 - а) кошти на поточному рахунку;
 - б) виробничі запаси;
 - в) готова продукція;
 - г) основні запаси;
 - д) дебіторська заборгованість;
 - е) нематеріальні активи;
 - є) цінні папери;
 - ж) готівка в касі;
 - з) довгострокові фінансові інвестиції;
 - і) незавершене будівництво.

Завдання 9

Необхідно:

- пов'язати показники фінансової стійкості підприємства, наведені нижче, з їх характеристикою та проставити ліворуч від номеру відповідну літеру. Вказати порядок розрахунку наведених показників

Показник	Характеристика
1. Коефіцієнт автономії	А. Розраховується як відношення між величиною власного капіталу і фактичною вартістю основних засобів та інших необоротних активів до фактичної вартості наявних у підприємства оборотних активів
2. Маневреність робочого капіталу	Б. Характеризує частку запасів у загальній сумі робочого капіталу
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	В. Визначається як відношення власного капіталу до залученого
4. Коефіцієнт фінансової стабільності	Г. Визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу, чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування
5. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	Д. Розраховується як відношення вартості робочого капіталу до суми власного капіталу, характеризує ступінь мобільності використання власних коштів підприємством
6. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Е. Розраховується як відношення всієї суми зобов'язань по залучених коштах до суми власного капіталу
7. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	Є. Характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань і визначається як відношення довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу
8. Коефіцієнт фінансового ліквідності	Ж. Показує частку залученого майна в активах підприємства, характеризує ступінь залежності підприємства від кредиторів

Завдання 10

Необхідно:

- пов'язати показники ділової активності підприємства, наведені нижче, з порядком їх розрахунку та проставити ліворуч від номера відповідну літеру

Показник	Формула розрахунку
1. Сума реалізації продукції (робіт, послуг)	А. Ф.2 (ряд. 190)
2. Валовий прибуток	Б. Ф.2 (ряд. 035) / Ф.1 ((ряд. 260, гр. 3 + ряд. 260, гр. 4) / 2)
3. Прибуток від операційної діяльності	В. Ф.2 (ряд. 100)

4. Прибуток від звичайної діяльності	Г. 365 / (Ф.2 (ряд. 035) / Ф.1 ((ряд. 260, гр.. 3 + ряд. 260, гр.. 4) / 2))
5. Додана вартість	Д. Ф. 2 (ряд. 170 + ряд. 240 + ряд. 250)
6. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	Е. Ф.2 (ряд. 035)
7. Тривалість обороту оборотних засобів	Є. Ф. 2 (ряд. 050)

Завдання 11

Необхідно:

- пов'язати показники ділової активності підприємства, наведені нижче, з порядком їх розрахунку та проставити ліворуч від номера відповідну літеру;
- вказати, яка тенденція зміни показників є позитивною для підприємства.

Показник	Характеристика
1. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	А. Показник обернений до показника фондівіддача, показує суму коштів, яку використало підприємство на формування основних засобів, щоб отримати 1 грн. обсягів виробництва
2. Тривалість обороту виробничих запасів	Б. Характеризується кількістю днів, протягом яких виробничі запаси проходять усі стадії одного кругообігу
3. Коефіцієнт б оборотності засобів в розрахунках	В. Показує кількість оборотів, що здійснює майно протягом звітного періоду
4. Тривалість обороту засобів в розрахунках	Г. Показує кількість оборотів, які здійснюють виробничі запаси протягом звітного періоду
5. Тривалість погашення дебіторської заборгованості	Д. Характеризується кількістю днів, протягом яких засоби в розрахунках проходять усі стадії одного кругообігу
6. Тривалість операційного циклу	Е. Розраховується як відношення середньорічної вартості майна та фактичного обсягу виробництва
7. Фондовіддача	Є. Визначає кількість оборотів засобів в розрахунках протягом звітного періоду
8. Фондомісткість	Ж. Розраховується як відношення заборгованості до суми реалізації за звітний період, поділеної на кількість календарних днів у періоді, вказує строк за який дебіторська заборгованість покупців перетворюється на грошові кошти

9. Коефіцієнт оборотності майна	З. Розраховується як сума тривалості обороту засобів в розрахунках і тривалості обороту виробничих запасів, характеризує період перетворення виробничих запасів на грошові кошти
10. Тривалість обороту майна	Й. Характеризується кількістю днів, протягом яких майно проходить усі стадії одного кругообігу
11. Коефіцієнт завантаженості майна	І. Показує обсяги виробництва, що отримує підприємство з 1 грн. коштів, вкладених в основні засоби

Завдання 12

Необхідно:

- пов'язати показники інвестиційної активності підприємства, наведені нижче, з порядком їх розрахунку та проставити ліворуч від номеру відповідну літеру.

Показник	Формула розрахунку
1. Дивіденди	А. Ф. 4 (ряд. 140)
2. Реінвестований прибуток	Б. Ф. 4 (ряд. 140) / Ф.2 (ряд. 170 – платежі до бюджету)
3. Коефіцієнт реінвестування прибутку	В. Ф.2 (ряд. 170 – платежі до бюджету – Ф.4 (ряд. 140))
4. Коефіцієнт дивідендних виплат	Г. Ф.2 (ряд. 170 – платежі до бюджету – Ф.4 (ряд. 140)) / Ф.2 (ряд. 170 – платежі до бюджету)

Завдання 13

Необхідно:

- пояснити, які існують способи оцінки імовірності банкрутства підприємства. Як вважаєте, який з них є найбільшим оптимальним в сучасних умовах господарювання?

Окремі показники	Зважені показники
За Альтманом	
Окремі показники	Зважені показники і Z-рахунок (варіант 1968 р.)
X1 – ліквідність (оборотний капітал / активи)	(мінімально допустиме значення 1,8, оптимальне 3.0)
X2 – прибутковість (нерозподілений прибуток / активи)	— ліквідність: $(X1 * 1,2)$
X3 – рентабельність (прибуток до податків і відсотків / активи)	— прибутковість: $(X2 * 1,4)$
	— рентабельність: $(X3 * 3,3)$
	— фінансова стійкість: $(X4 * 0,6)$
	— оборотність: $(X5 * 1)$
	Зважені показники і Z-рахунок (мінімально

X4 – фінансова стійкість (власний капітал / заборгованість) X5 – оборотність (виручка / активи)	допустиме значення 1,23) (варіант 1983 р.) — ліквідність: $X1 * 0,717$ — прибутковість: $X2 * 0,847$ — рентабельність: $X3 * 3,107$ — фінансова стійкість: $X4 * 0,42$ — оборотність: $X5 * 0,998$
За Лісом	
<u>Окремі показники</u> X1 – ліквідність (оборотний капітал / активи) X2 – прибутковість (прибуток до податків і відсотків + амортизація / операційні активи) X3 – нерозподілений прибуток (резерви / операційні активи) X4 – фінансовий важіль (власний капітал / заборгованість)	<u>Зважені показники</u> і Z-рахунок (мінімально допустиме значення – 0,037) — ліквідність: $X1 * 0,063$ — прибутковість: $X2 * 0,092$ — нерозподілений прибуток: $X3 * 0,057$ — фінансовий важіль: $X4 * 0,001$
За Таффлером	
<u>Окремі показники</u> X1 – операційні прибуток / короткострокові зобов'язання X2 – оборотні активи / сума зобов'язання / сума активів X3 – короткострокові зобов'язання / сума активів X4 – виручка / сума активів	<u>Зважені показники</u> і Z-рахунок (мінімально допустиме значення – 0,2, оптимальне – 0,3) — $X1 * 0,53$ — $X2 * 0,$ — $X3 * 0.18$ — $X4 * 0,1613$

Завдання 14

Необхідно:

— Серед наведених нижче відповідей на запитання вибрати правильні, або вказати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.

- Відомості, що наводяться в пасиві балансу підприємства показують:
 - звідки надійшли кошти, кому за них заборгувало підприємство;
 - розміщення капіталу, що знаходиться в розпорядженні підприємства;
 - власний варіант відповіді.
- За ступенем належності капітал, що використовується поділяється на:
 - довгостроковий;
 - власний;
 - залучений;

г) короткостроковий.

3. Якщо підприємство може забезпечити вищий рівень віддачі на вкладений капітал, чим відсоток за кредитні ресурси, то, залучаючи кошти, воно може забезпечити:

- а) фінансову незалежність підприємства;
- б) підвищення рентабельності капіталу підприємства;
- в) кредитоспроможність підприємства;
- г) власний варіант відповіді.

4. Показниками, що характеризують фінансову стійкість підприємства є:

- а) фондівіддача;
- б) рентабельність продаж;
- в) коефіцієнт автономії;
- г) коефіцієнт фінансового лівереджу;
- д) тривалість обороту оборотних засобів;
- є) коефіцієнт фінансової стабільності.

5. Відношення залученого капіталу до власного характеризує:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт фінансового ризику;
- в) коефіцієнт фінансової залежності;
- г) власний варіант відповіді.

6. Чим більше значення коефіцієнта автономії та менше значення коефіцієнта фінансового ризику, тим:

- а) більш стійкий фінансовий стан підприємства;
- б) більш нестійкий фінансовий стан підприємства;
- в) більша імовірність банкрутства підприємства;
- г) власний варіант відповіді.

7. Якщо сума дебіторської заборгованості перевищує суму кредиторської заборгованості, то це свідчить про:

- а) іммобілізацію залученого капіталу в дебіторську заборгованість;
- б) іммобілізацію власного капіталу в дебіторську заборгованість;
- в) погіршення фінансового стану підприємства;
- г) власний варіант відповіді.

8. Зміна структури активів підприємства в бік збільшення частки оборотних засобів може свідчити про:

- а) згортання виробничої бази;
- б) формування більш мобільної структури активів;
- в) зміну статутного капіталу;
- г) збільшення кредиторської заборгованості;
- д) викривлення результатів оцінки основних засобів підприємства;
- е) підвищення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

9. Назвати показники, що характеризують використання оборотних засобів:

- а) фондівіддача, коефіцієнт оборотності основних засобів;

- б) фондомісткість, фондоввідач; фондоозброєність;
 - в) продуктивність праці; рентабельність капіталу;
 - г) рентабельність продукції; рентабельність продаж;
 - д) коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту оборотних засобів.
10. Сума власного оборотного капіталу визначається як:
- а) різниця між сумою оборотних засобів та сумою короткострокових зобов'язань;
 - б) відношення оборотних засобів до короткострокових зобов'язань підприємства;
 - в) власний варіант відповіді.
11. Позитивною зміною коефіцієнта маневреності капіталу є:
- а) його збільшення;
 - б) його зменшення;
 - в) власний варіант відповіді.

Завдання 15

Необхідно:

- серед наведених нижче відповідей на запитання вибрати правильні, або назвати власний варіант, якщо правильної відповіді не запропоновано.
1. *Звітна форма балансу в Україні побудована:*
 - а) у порядку збільшення ліквідності засобів;
 - б) у порядку зменшення ліквідності засобів;
 - в) без закономірності.
 2. *Основні фактори, що вплинули в звітному році на підсумки діяльності підприємства, а також фінансовий та майновий стан висвітлюються в:*
 - а) балансі;
 - б) примітках до фінансової звітності;
 - в) звіті про рух грошових коштів;
 - г) власний варіант відповіді.
 3. *Частину власного капіталу, що знаходиться в обороті показує:*
 - а) коефіцієнт автономії;
 - б) сума робочого капіталу;
 - в) рентабельність капіталу;
 - г) власний варіант відповіді.
 4. *Якщо запаси і затрати менші за суму власного оборотного капіталу та кредитів банку, а коефіцієнт забезпеченості запасів і затрат джерелом коштів більше одиниці, можна стверджувати про:*
 - а) абсолютну фінансову стійкість;
 - б) нормальну фінансову стійкість;
 - в) нестійкий фінансовий стан;

- г) кризовий фінансовий стан;
 - д) власний варіант відповіді.
5. Для оцінки інтенсивності використання капіталу розраховується:
- а) рентабельність капіталу;
 - б) коефіцієнт оборотності капіталу;
 - в) коефіцієнт фінансової залежності;
 - г) власний варіант відповіді.
6. Суму вивільненого або додатково залученого майна внаслідок зміни його оборотності можна визначити:
- а) помноживши фактичну тривалість обороту (в днях) на різницю між одноденним оборотом по реалізації за звітний та минулий періоди;
 - б) помноживши фактичний одноденний оборот по реалізації на різницю показників оборотності (в днях) минулого та звітного періодів;
 - в) поділивши фактичний одноденний оборот по реалізації на різницю показників оборотності (в днях) минулого та звітного періодів;
 - г) власний варіант відповіді.
7. Взаємозалежність між прибутком та співвідношенням власного і залученого капіталу характеризує:
- а) виробничий ліверидж;
 - б) фінансовий ліверидж;
 - в) виробничо-фінансовий ліверидж;
 - г) власний варіант відповіді.
8. Найбільш мобільною частиною ліквідних засобів є:
- а) короткострокові фінансові вкладення;
 - б) грошові кошти;
 - в) дебіторська заборгованість;
 - г) запаси;
 - д) незавершене виробництво;
 - е) основні засоби.
9. Прискорення оборотності оборотних засобів призводить до:
- а) залучення оборотних засобів в господарський оборот;
 - б) погіршення фінансового стану підприємства та його платоспроможності;
 - в) вивільнення оборотних засобів з господарського обороту;
 - г) власний варіант відповіді.

Навчальне видання

**ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ЗВ'ЯЗКУ**

Редактор	<i>Л.А. Кодрул</i>
Комп'ютерна правка	<i>І.В. Конько</i>
Комп'ютерне верстання та макетування	<i>Є.С. Корнійчук</i>

